

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Teologická fakulta

Katedra teologických věd

Diplomová práce

HISTORIE ŠKOLSTVÍ VE ČKYNI V LETECH 1880 – 1948

Vedoucí práce: Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Autor práce: Bc. Marta Šišláková

Studijní obor: Pedagogika volného času navazující, kombinované studium

Ročník: druhý

2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum .....

Podpis.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce doc. ThDr. Rudolfu Svobodovi, Th.D., za trpělivost, ochotu, cenné rady a čas, který mé práci věnoval. Děkuji také mé rodině, která mne po celou dobu studia podporovala.

Obsah

Úvod	6
1. Dějiny obce Čkyně.....	8
1.1. Obec do roku 1880	8
1.2. Obec v letech 1880 – 1948.....	12
2. Školství v obci	18
2.1. Školství do roku 1880	18
2.2. Školství po roce 1880.....	21
3. Obecná škola ve Čkyni v letech 1880 – 1914.....	25
3.1. Učitelství sbor.....	25
3.2. Žáci a výuka	28
3.3. Pravidelné školní akce a oslavy	30
3.4. Mimořádné školní akce	32
3.5. Události s vlivem na školu	33
4. Obecná škola ve Čkyni v letech 1914 – 1918.....	34
4.1. Učitelství sbor.....	34
4.2. Žáci a výuka	35
4.3. Pravidelné školní akce a oslavy	36
4.4. Mimořádné školní akce	37
4.5. Události s vlivem na školu	38
5. Obecná škola ve Čkyni v letech 1918 – 1938.....	40
5.1. Učitelství sbor.....	40
5.2. Žáci a výuka	42
5.3. Pravidelné školní akce a oslavy	43
5.4. Mimořádné školní akce	45
5.5. Události s vlivem na školu	46
6. Obecná škola ve Čkyni v letech 1939 – 1945.....	48
6.1. Učitelství sbor.....	48
6.2. Žáci a výuka	50
6.3. Pravidelné školní akce a oslavy	52
6.4. Mimořádné školní akce	53

6.5. Události s vlivem na školu	55
7. Měšťanská škola ve Čkyni v letech 1939 – 1945.....	56
7.1 Učitelství sbor.....	56
7.2 Žáci a výuka	57
7.3 Pravidelné školní akce a oslavy	59
7.4 Mimořádné školní akce	59
7.5 Události s vlivem na školu	61
8. Obecná a Měšťanská škola ve Čkyni v letech 1945 – 1948.....	61
8.1. Učitelství sbor.....	61
8.2. Žáci a výuka	62
8.3. Pravidelné školní akce a oslavy	63
8.4. Mimořádné školní akce	64
8.5. Události s vlivem na školu	65
Závěr	67
Seznam použitých zdrojů	67
Abstrakt	72
Abstract.....	73

Úvod

Tématem mé diplomové práce je historie školství ve Čkyni v letech 1880 až 1948. Toto časové období jsem zvolila proto, že se tou dobou odehrály podstatné historické události a k období jsou dostupné prameny. Při psaní jsem vycházela především ze školních a obecních kronik, přičemž první kronika čkyňské školy sahá právě do roku 1880. Cílem mé práce je nejen poskytnout přehled vývoje obecné a později měšťanské školy ve Čkyni, ale také reflektovat vliv politických a historických událostí na jejich fungování. V práci se budu věnovat různým oblastem školy – budu sledovat změny v učitelském sboru, vývoji počtu žáků a tříd, ve kterých se vyučovalo, samostatně budu hovořit o pravidelných akcích a také o mimořádných akcích, které se v rámci školy konaly. Stručně se také zmíním o událostech nejen politického charakteru, které měly na školu vliv.

Mým primárním pramenem byly, jak jsem již uvedla výše, kroniky obce a především kroniky školy. Pracovala jsem s *Pamětní knihou obce (1918 – 1939)*¹ a dále s pěti svazky školních kronik, které jsou uloženy v archivu, ale jsou online přístupné. Konkrétně to byly *Školní kronika Čkyně (1880 – 1917)*², *Školní kronika Čkyně (1917 – 1937)*³, *Školní kronika Čkyně (1937 – 1953)*⁴, *Školní kronika Čkyně (1939 – 1945)*⁵, *Školní kronika Čkyně (1940 – 1945)*⁶. Školní kroniku z let 1945 – 1956⁷ mi ochotně zapůjčila čkyňská základní škola, jelikož ta ještě nebyla uložena do archivu. Kromě kronik jsem čerpala také ze sborníku⁸, který byl v osmdesátých letech vydán k výročí povýšení Čkyně na městečko, a z knihy rodáka z Dolan žijícího ve Čkyni⁹. Zajímavým zdrojem byla také kniha *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*¹⁰. Dále jsem využila dvě díla, která mi pomohla lépe pochopit historický kontext: *České země v éře první republiky*¹¹ a *Reformy Marie Terezie a Josefa II.*¹² Jsem si plně vědoma faktu, že

---

¹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, inv. č. 1.

² SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, inv. č. 1, sign. I B 1.

³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, inv. č. 2, sign. I B 2.

⁴ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, inv. č. 4, sign. I B 4.

⁵ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1939 – 1945*, inv. č. 3, sign. I B 3.

⁶ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, inv. č. 5, sign. I B 5.

⁷ *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*.

⁸ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987.

⁹ Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968*, Čkyně 2013.

¹⁰ Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969.

¹¹ Kárník, Z.: *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2003.

kroniky samy o sobě jsou poměrně nespolehlivým zdrojem. Jejich autorem byl vždy jeden pisatel silně ovlivněný dobou, ve které žil, a díla se pak mnohdy stávala odrazem politické situace, která panovala. Musíme se k nim tudíž stavět kriticky.

Získané informace do značné míry určily strukturu mé práce, kterou jsem se rozhodla rozdělit do osmi kapitol. První dvě se zabývají historií obce Čkyně a také historií školství ve Čkyni. Jsou to dvě úvodní kapitoly, které mají čtenáře seznámit s obecnými informacemi o obci a jejím školství. Každá z nich je rozdělená do dvou částí, jejichž mezníkem je rok 1880 a tak jednotlivé části vždy popisují časové období před a po roce 1880. Z historického hlediska není tento rok nijak zásadní, ale pro potřeby mé práce se stal určitým odrazovým můstkem, jelikož nejstarší školní kronika, kterou máme ve Čkyni k dispozici, se začala psát právě v roce 1880.

Třetí až osmá kapitola podrobně referují o Obecné škole ve Čkyni, zmínka je také o místní měšťanské škole a Měšťanské škole ve Vimperku, která čkyňské školství velice ovlivnila těsně před druhou světovou válkou a během ní, jelikož se po zabrání Sudet přestěhovala spolu s českými učiteli a českými žáky do Čkyně. Kapitoly jsou členěny podle významných historických mezníků. Třetí kapitola je věnovaná období před první světovou válkou, jedná se tedy o vládu Františka Josefa I. a život obyvatel Čkyně za Rakouska-Uherska.

Následuje kapitola o obecné škole v časech první světové války, která školu ovlivnila zejména v materiálních ohledech, jelikož podle zápisu z kronik všichni obyvatelé trpěli nedostatkem potravin i dalších základních potřeb. Další úsek zahrnuje poměrně dlouhé časové období mezi světovými válkami, jehož ústřední postavou se stal T. G. Masaryk. Šestá a sedmá kapitola popisují stav čkyňských škol v období druhé světové války a poslední kapitola se krátce věnuje stavu místního školství po skončení druhé světové války.

K sepsání mé práce jsem použila metodu přímou a metodu komparativní.

---

¹² Fraiss, J.: *Reformy Marie Terezie a Josefa II.*, Třebíč: Akcent 2005.

1. Dějiny obce Čkyně

1.1. Obec do roku 1880

V Jihočeském kraji, ve vzdálenosti 9 km severovýchodně od Vimperka, leží obec Čkyně, která se rozkládá při ústí Nahořanského potoka do řeky Volyňky v krásném šumavském podhůří.¹³

Přesné datum vzniku Čkyně nelze stanovit, nejstarší písemná zpráva o její existenci se datuje na rok 1243. Tehdy král Václav I. v Písku potvrdil řádu sv. Jana Jeruzalémského, později maltézskému, držení několika vesnic u Strakonice. Na konci listiny jsou uvedena jména svědků, kteří se této události zúčastnili. Mezi nimi jsou Konrád z Janovic, Bedřich se syny ze Čkyně, Petr s bratry z Bělčic, Jan z Čestic a další svědkové. Z toho tedy můžeme usoudit, že v polovině 13. století již Čkyně existovala, založena ale byla dříve.¹⁴

Vznik názvu osady má dva výklady. V kronice obce pisatel odvozuje název od slovesa čekati. Osadou totiž v dřívějších dobách vedla důležitá obchodní stezka a právě zde měli často čekat zásobní soumaři na kupecké vozy a jezdce. Místo jejich pobytu proto dostalo název Čekyně, z tohoto pak bylo odvozeno Čkyně.¹⁵ Václav Starý, jeden z autorů Pamětní knihy obce Čkyně, však toto vysvětlení považuje za nespolehlivé, postrádá dostatek pramenů, a název osady proto odvozuje jednoduše od osobního jména Ček.¹⁶

V roce 1359 přešla část panství Čkyně pod správu vimperského panství, zbylou část si udrželi původní majitelé, jejichž jména však neznáme. Až z roku 1422 je znám majitel druhé části panství, Bozděch ze Čkyně, který ale svůj díl neudržel a toho roku se i druhá část Čkyně připojila k Vimperku. Od té doby byla Čkyně několik desítek let součástí vimperského panství.¹⁷

---

¹³ Srov. Obec Čkyně: *Základní informace*[online]. [cit. 2016-11-18].

WWW: <http://www.ckyne.cz/obec/obec-ckyne/>

¹⁴ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 11.

¹⁵ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 7-8.

¹⁶ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 11.

¹⁷ Tamtéž, s. 12.

Roku 1370 byla na úpatí tvrze za pomoci obyvatel vybudována fara a chrám sv. Máří Magdalény, do kterého byl dne 26. listopadu téhož roku dosazen farář Jan z Bavorova. Za husitských válek a po nich o Čkyni moc nevíme, část lidu tehdy zastávala náboženství podobojí, někteří českobratrské, většina zůstávala při katolických kněžích.¹⁸

Na konci 15. století byla Čkyně střediskem obchodu na trase Vimperk – Volyně a Kašperské Hory – Netolice. Osada prosperovala, zaznamenáváme také první zmínku o několika židovských rodinách. V roce 1494 odkázal Petr Kaplír vimperské panství rodu Malovců z Chýnova a následně si roku 1512 majetek rozdělili bratři Petr a Jan. Jan si ponechal Čkyni s okolními vesnicemi, sídlil přitom na tvrzi Vysoký Dvůr. Jan Malovec se snažil pro Čkyni získat nové výsady a tak po dlouhých jednáních a zaplacení příslušných poplatků zajistil, že český král Ferdinand I. dne 21. května 1537 povýšil vesnici na městečko. Čkyně tím získala právo pečetit své písemnosti zeleným voskem, užívat vlastní znak, konat týdenní trhy v sobotu a dva výroční trhy ročně. První na den sv. Máří Magdalény, druhý na den sv. Mikuláše.¹⁹

Jan Malovec měl pět synů, z nichž ve Čkyni městečku sídlil syn Ezechiel, na tvrzi Vysoký Dvůr sídlil syn Václav. S Ezechielem panovala jeho manželka, dobře hospodařili a Čkyně prospívala. Postavili si nové obydlí, kterému obyvatelé říkali také tvrz, a tak došlo k tomu, že se ve Čkyni nacházely dvě tvrze. Jedna přímo v městečku, druhá ve vesnici Vysoký Dvůr. Čkyňskou tvrz po smrti Ezechiela obýval krátce jeho syn Václav, po Václavově smrti jeho syn Petr Pavel Malovec. Petr Pavel byl za věrnost u Habsburků povýšen do panského stavu, získal tím další statky, a proto Čkyni před smrtí někdy v letech 1643 nebo 1645 prodal Václavu Chřepčickému z Modlíšovic. Druhá část Čkyně, tvrz Vysoký Dvůr, putovala neustále v rukách majitelů z rodu Malovců až do roku 1696, kdy byla pro dluhy majitelů ponechána Janu Václavu Bejšovci z Býšova.²⁰

Na nedobrou hospodářskou situaci, která vedla nakonec k výše zmíněné změně ve vlastnictví, měly zásadní vliv dvě okolnosti. Jednak se hned na počátku 17. století změnila trasa soumarských kupců a vedla z Pasova přes Volary a Prachatice. Druhou zásadní okolností byla především třicetiletá válka, která probíhala v letech 1618 – 1648

---

¹⁸ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 10.

¹⁹ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 12.

²⁰ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 14.

a nevyhnula se ani čkyňskému kraji. V kronice se uvádí, že zejména hrabě Mansfeld se svými vojáky zpustošil Čkyni při dobývání Vimperka. V městečku se také usazovaly císařské pluky, obyvatelé museli vojáky i jejich koně vyživovat. Konec války ukázal obraz zničené půdy, vesnic i měst. Počet obyvatel klesl následkem nemocí, epidemií i hladu. Půdu neměl kdo obdělávat. V oblasti Čkyňska to bylo obdobné, lidé museli znovu stavět svá obydlí a žít na dluh. Ve Čkyni zůstala jen jedna židovská rodina.²¹

Po Václavu Chřepčickém z Modlíškovic kupuje Čkyni Mikuláš rytíř z Gerštorfu (1666) pro svou dceru Elišku Salomenu, která se až do roku 1690 stala samostatnou paní na tvrzi. Následně Čkyni vyměnila za statek s Václavem Milotou Hrušovským z Hrušova. Jeho rod potom vládl ve Čkyni až do roku 1797. Mezitím se podařil důležitý čin Adamu Františku Hrušovskému, který roku 1736 spojil Vysoký Dvůr se Čkyní, a tím se spojily dvě doposud rozdělené části městečka do jednoho celku.²²

Během bojů o rakouské dědictví přišlo do Čech francouzské vojsko a počátkem roku 1742 tábořilo ve Volyni, ve městě nedaleko Čkyně. Císařští vojáci se dozvěděli, že část Francouzů se vydala směrem na Vimperk do Bavor, a vyjeli jim tak naproti, aby jim zabránili v jejich cestě. Vojáci se střetli v bitvě 2. února u čkyňského kostela. Francouzi využili ke své obraně zdi místního hřbitova a donutili císařské vojáky k útěku. O počtu mrtvých a zraněných nic přesného nevíme, Čkyně zřejmě neutrpěla žádné velké škody.²³

Ve druhé polovině 18. století se také Čkyně dotkly důsledky reformních opatření Marie Terezie a Josefa II. Velice důležitý císařský patent, který se dotkl i obyvatel Čkyně, byl vyhlášen 1. listopadu roku 1781, kdy Josef II. zrušil nevolnictví v českých korunních zemích. Přesněji řečeno změnil tzv. „tělesné poddanství“ na „poddanství mírné“.²⁴ Toto právní rozhodnutí znamenalo pro obyčejný venkovský lid velikou úlevu ve vztahu k vrchnosti. Poddaní mohli svobodně uzavírat sňatky, volně se stěhovat, odcházet na studia nebo za řemesly mimo hranice panství.²⁵

Čkyně se dotkly reformy Josefa II. i v církevní oblasti. Zakládaly se nové lokálie a fary. Čkyně byla lokálií, měla vlastního kněze, ale spadala pod správu fary

---

²¹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 14-15.

²² Tamtéž, s. 15.

²³ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 24.

²⁴ Frais, J. *Reformy Marie Terezie a Josefa II.*, Třebíč: Akcent, 2005.

²⁵ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 24.

v Bohumilicích. Tak tomu bylo až do 80. let 18. století. Dne 21. ledna 1787 stanovilo biskupství v Českých Budějovicích prvního lokalistu ve Čkyni, kterým byl Benedikt Constance. Ještě dva roky po uvedení do funkce nebydlel na faře, ta byla dokončena až v červenci roku 1789. Do obvodu čkyňské fary patřily obce Předenice, Záhoříčko, Dolany a Horosedly. Benedikt působil ve Čkyni do své smrti roku 1804, po něm přišel Jan Schlemmer, dále v roce 1820 František Stáně, který zde také sloužil až do své smrti v roce 1849. Byl to právě Stáně, kdo začal vést farní kroniku, která se stala důležitým zdrojem informací pro budoucí generace pisatelů kronik. Roku 1858 byla lokálie ve Čkyni povýšena na faru a prvním farářem se stal František Engel.²⁶

Po rodu Hrušovských koupil roku 1797 Čkyni hrabě František Sickingen za 32000 zlatých. Své jmění ale neudržel, o Čkyni přišel a zemřel chudý. Roku 1808 Čkyni získal JUDr. Karel Klemens Claudi, jehož rod zůstal ve Čkyni po celé 19. století. Toto období je charakteristické spory poddaných s vrchností. Ani ve Čkyni tomu nebylo jinak. Čkyňští podali v průběhu několika let nejméně 5 stížností na špatné zacházení vrchnosti s poddanými, jednu předali dokonce roku 1820 samotnému císaři Františku I., který projížděl Strakonice. Žádný výsledek to ale nepřineslo. Útěchou jim mohlo být až zrušení poddanství, k čemuž došlo 28. 7. 1848. Tímto zákonem poddaní přestávali být robotníky a stávali se plnoprávními občany a vlastníky půdy. Problémy ale nastaly při peněžních náhradách za vyvázání z robotnických povinností.²⁷

Život lidí ve Čkyni neovlivňovali jen panovníci a politické události. Mnohdy obyvatelé potrápily i přírodní katastrofy či neúroda. Městečko se v 18. století velice dobře rozvíjelo. Mezi lety 1790 a 1838 se počet domů ve Čkyni zdvojnásobil a činil poté 109 domů se 772 obyvateli. 34 rodin z toho byli židé, kterým vrchnost na své náklady dala roku 1828 vybudovat krásnou budovu synagogy. Ve vsi se v té době nacházel pivovar, lihovar, triviální škola a v ní jeden učitel vyučující přes 200 žáků. Následovaly ale těžké rány osudu. V třicátých letech 19. století kraj zasáhla epidemie cholery, tu vystřídal epidemie neštovic. V přírodě zavládlo sucho a zvířata ochromil dobytčí mor.²⁸

Zrušení roboty vedlo také ke změnám ve státním aparátu. Základem správy se namísto panství staly obce, které se spojovaly do okresů, a v čele okresů stáli hejtmani.

---

²⁶ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 25-26.

²⁷ Tamtéž, s. 30.

²⁸ Tamtéž, s. 33.

Základem státu měly být svobodné obce, do jejichž čela byli voleni zástupci z řad obyvatelstva. Ve Čkyni byl poté zřízen obecní úřad a zvolen starosta. Čkyně od 1. února 1850 spadala pod okresní úřad ve Vimperku. Rok 1866 přinesl ale změnu, okresní úřad ve Vimperku byl zrušen a Čkyně se stala součástí správy prachatického okresu. Ten se po těchto organizačních změnách stal 3. českým nejrozsáhlejším okresem.²⁹

Roku 1868 byla Čkyně povýšena na městys. Následujícího roku byla v obci zřízena samostatná pošta, jejíž obvod tvořily obce: Bohumilice, Bošice, Budilov, Dolany, Horosedly, Hradčany, Lčovice, Onšovice, Předenice, Spůle, Záhoří, Záhoříčko a Žár. V roce 1880 byl počet domů v obci Čkyně 121 a počet obyvatel 840.³⁰

1.2. Obec v letech 1880 – 1948

Konec 19. století a počátek století 20. vnesl do života čkyňských obyvatel mnoho změn do společenského i hospodářského života. Rozvíjel se například spolkový život, v roce 1887 zde vznikl Sbor dobrovolných hasičů, který funguje dodnes.³¹ Kromě zmiňované pošty byla v obci roku 1893 otevřena železniční trať Strakonice – Vimperk, takže došlo k výraznému zlepšení dopravního spojení s okolím. V roce 1905 přesně v 15:45 projížděl po této trati přes Čkyni samotný císař František Josef I. do města Vimperka a večer v 18:30 jel stejnou trasou zpět. Obyvatelům městečka z vlaku zamával. V průběhu 19. století vznikaly další spolky jako např. živnostenský spolek (1866) nebo Národní jednota pošumavská (1896), 25. srpna 1905 byl ve Čkyni otevřen telegrafní úřad. K roku 1910 měla obec 1003 obyvatel.³²

Z kronik se dozvídáme o množství požárů a živelných katastrof, které oblast postihly. Nejvíce obec zasáhla povodeň v roce 1890, která přesně 6. srpna večer odnesla teprve 3 roky starý most přes řeku Volyňku. Stejného roku v září se strhla další velká bouře, která zapříčinila další povodeň, kvůli které byl částečně zbořen i Karlův most v Praze.³³

V roce 1903 byla za městečkem na místě malé kapličky vybudována nová větší kaplička. Stojí v údolí pod mohutnou skalou, obklopená alejí vysokých lip. Dala ji vybudovat vdova po zdejším řídícím učiteli Prokopu Kunešovi, a to na památku své

---

²⁹Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 35.

³⁰Tamtéž, s. 36.

³¹SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 43.

³²Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 36.

³³Tamtéž, s. 38.

schovanky, která ve svých 43 letech zemřela. Stavba byla postavena za peníze, které měla rodina připravené na schovančino věno. Původní kaplička byla postavena na památku důstojníka, který zde se svým koněm za války zemřel. Nová budova kaple stojí dodnes a stala se často navštěvovaným místem nejen čkyňskými obyvateli.³⁴

Kronika obce zaznamenává také počátek světové války i následné nelehké časy, které obyvatelé prožívali. Zprvu se zdálo, že válka nepotrvá dlouho, ale z bleskového úderu se stala válka zákopová a její konec byl v nedohlednu. Ke konci války v letech 1917 – 1918 se stávalo, že chyběly základní prostředky k obživě.

O převratu a vyhlášení samostatnosti Československého státu se občané Čkyně dozvěděli 28. října 1918 kolem 10. hodiny dopoledne z telegramu.³⁵ Kronikář o této chvíli napsal: „Z Prahy se převrat šířil jako lavina do všech českých oblastí. Moci se chápaly v okresech již ustavené nebo se rychle ustavující okresní národní výbory.“³⁶ V kronice obce nalezneme protokol sepsaný o den později, ve kterém se obecní výbor dohodl, že řádné oslavy se budou konat 3. listopadu. Toho dne v 8 hodin ráno se vydal průvod s prapory ke kostelu, kde proběhla bohoslužba, a následoval zpáteční průvod na náměstí, zde měl slavnostní proslov řídící učitel místní školy Václav Vavrýn.³⁷

Poválečná léta ve Čkyni byla charakteristická nedostatkem přidělovaných životních potřeb. Chyběl cukr, mouka, mléko, maso, petrolej nebo třeba topivo.³⁸ Obecní zastupitelstvo v této době dokonce podávalo několik protestů na ministerstvo zásobování proti špatnému zásobování obce. Od roku 1919 obec žádá o zavedení nového zdravotního obvodu se sídlem lékaře ve Čkyni, až o 6 let později je povoleno lékaři Flinderovi působit zde na zkušební dobu jednoho roku. Roku 1921 se obec dočkala zavedení elektrického proudu. Roku 1925 byla v obci kolaudována budova hasičského domu, přičemž sbor poskytl dvě místnosti této budovy obci. Jedna místnost byla vyhrazena pro obecní úřad a druhá pro knihovnu. Zasedací místnost měla být přístupná bezplatně všem spolkům.³⁹

Ve dvacátých letech se obec vyvíjela i v politické oblasti. Po založení Komunistické strany Československa v roce 1921 vznikaly její organizace i na

---

³⁴ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 46.

³⁵ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 54.

³⁶ Kárník, Z.: *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929)*, Praha 2003, s. 37.

³⁷ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 54-55.

³⁸ Tamtéž, s. 56.

³⁹ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 46.

Prachaticku. Ve Čkyni však žádná taková organizace nevznikla a strana získala pouze při volbách v roce 1929 několik málo hlasů od obyvatel obce. Ve volbách vedla jednoznačně Československá strana lidová.⁴⁰

Třicátá léta znamenala pro Čkyni zejména rozvoj po stránce kulturně-společenské. Kromě kapličky byla ve Čkyni postavena další kulturní památka, která stojí dodnes. 2. července 1933 byl na náměstí položený základní kámen ke stavbě památníku a pomníku padlých. Na jeho vzniku se podíleli členové spolků Československé obce legionářské, Sokola a Sboru dobrovolných hasičů. Stavitelem byl Pavel Šlemar a dne 20. srpna téhož roku se konala další veliká slavnost k odhalení památníku. Památník byl vybudován z betonu, omítka z umělé žuly. Vchod chrání dva lvi a na deskách umístěných na přední straně památníku si můžeme přečíst 23 jmen padlých legionářů. Nad středem budovy bylo umístěno sousoší tří legionářů, tyto sochařské práce byly dílem akademického sochaře R. Kabeše z Tábora. Uvnitř pomníku je malá místnost, kde byly uschovány různé předměty z první světové války.⁴¹

S památníkem padlých souvisí i znovuoobnovení znaku městečka Čkyně. Když byla Čkyně povýšena na městečko, získala samozřejmě právo užívat znak. Jeho podoba byla přesně popsána v ustanovující listině od Ferdinanda I. V průběhu čtyř století se ale jeho podoba vytratila a tak obec požádala ministerstvo vnitra o povolení znak znovu vytvořit a užívat. Ministerstvo v roce 1934 vyneslo rozhodnutí, kde povoluje znak užívat, ale pod podmínkou, že musí být zhotoven podle historických materiálů Antonínem Morávkem v Praze. Tak se také stalo a starosta se s malířem dohodl na vypracování dvou větších a jednoho menšího obrázku znaku za odměnu ve výši 500 Kč. Podle návrhu malíře Morávka pak vyhotovil rytec Starý z Českých Budějovic razítko.⁴²

Výsledky voleb do poslanecké sněmovny a senátu roku 1935 ukázaly nebývalý nárůst fašistického hnutí v Československu. Tuto tendenci můžeme sledovat i ve Čkyni, kde ve volbách zvítězila strana Národní obec fašistická a lidová strana zaznamenala citelný pokles hlasů.⁴³ Dne 14. prosince téhož roku oznámil svůj odchod z postu prezidenta T. G. Masaryk a o 4 dny později byl zvolen druhý prezident republiky Dr. Edvard Beneš. Beneš měl při jedné ze svých návštěv jižních Čech projíždět vlakem přes Čkyni a obec ho žádala, aby zde udělal zastávku. Legionářská organizace si vymohla

---

⁴⁰ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 42.

⁴¹ Tamtéž, s. 46-47.

⁴² Tamtéž, s. 47-48.

⁴³ Tamtéž, s. 44.

jeho krátké zastavení na 6 minut. Z návštěvy ale sešlo a prezident pouze oznámil, že se jeho cesta na Šumavu odkládá na neurčito.⁴⁴

Roku 1936 se obec po několikaleté pauze opět dočkala lékaře. Usídlila se zde MUDr. Vergunová Sochocká, emigrantka původem z Polska. Kromě medicíny se zajímala i o umění, byla výbornou pianistkou a své dovednosti předváděla i občanům Čkyně. Pořádala pro ně různá sezení a povídání o jiných umělcích, např. zorganizovala v hostinci U Králíčků „Večer K. H. Máchy“. V tomto roce proběhlo ve Čkyni 5 svateb, 16 narození a 14 úmrtí. Celkem ve farnosti obce, kam spadaly i vesničky Dolany, Předenice, Horosedly a Záhoří, bylo 1470 obyvatel.⁴⁵ V létě roku 1937 se lidé dočkali prvního biografu. V hostinci U Černých se hrál ještě němý film Varhaník u sv. Víta s Karlem Hašlerem.⁴⁶

Rok 1937 byl pro obyvatele obce obzvlášť zajímavý tím, že se konaly dlouhé přípravy na oslavy 400. výročí povýšení Čkyně na městečko. Sláva připadla na 8. srpna. Obcí procházel průvod, starosta pronesl slavnostní řeč u pomníku padlých a připomenul historii Čkyně. U této příležitosti byla také vydána brožura o stručné historii Čkyně, kterou sepsal František Teplý z Malenic, a vytiskla ji Tiskárna Antonína Dvořáka ve Vimperku v počtu 1000 kusů. Jeden kus byl pak prodáván za 5 Kč.⁴⁷

Čkyně také zaznamenala nástup hitlerovského Německa a v kronice se objevují první obavy z války: „*V Německé říši v Berlíně převzal moc říšského kancléře Adolf Hitler, zakladatel německých hackenkreuzlerů (strany národních socialistů). Svět je zvědavý, jak se osvědčí na tomto nejvyšším stupni své kariéry.*“⁴⁸ Lidé mají obavy z další války, protože Německo vystoupilo ze Společnosti národů. Politická situace je kritická, stát státu nedůvěřuje a to je chyba. Zároveň je po celé republice v říjnu slaveno výročí 15 let samostatnosti státu.⁴⁹

Následující roky byly těžké nejen pro obyvatele naší obce. I čkyňské muže zasáhla mobilizace, která byla vyhlášena v září 1938. Mnichovská dohoda také významně ovlivnila život na jihu Čech. Z celkového počtu 125 politických obcí prachatického okresu bylo postoupeno Německu 43 obcí. Pod německou nadvládu se

---

⁴⁴ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 161-229.

⁴⁵ Tamtéž, s. 184-213.

⁴⁶ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 48.

⁴⁷ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 233-246.

⁴⁸ Tamtéž, s. 47.

⁴⁹ Tamtéž, s. 50.

tak dostaly Prachatice, Vimperk nebo Volary. Čkyňsko se stalo příhraničním místem, začali se sem stěhovat čeští obyvatelé Vimperka a dokonce i úřady a školy. Kvůli uprchlíkům z Vimperka byl v obci nedostatek možností bydlení, pronajímala se každá místnost.⁵⁰ Tak obec dostala v červenci roku 1939 od Ústavu pro péči o uprchlíky příspěvek ve výši 100 000 korun na stavbu velkého domu pro uprchlíky a ještě ten měsíc byla stavba zahájena.⁵¹ Petr Martan ve své knize píše o situaci takto: „Do Čkyň se nuceně přistěhovalo 126 českých občanů, mezi nimi také vimperští židé, kteří tam byli vypovězeni. Pro tyto lidi bez domova se stavěl dům s malými byty, dodnes zvaný „Uprchlák“ (čp. 163)“⁵²

V březnu 1939 bylo celé české území obsazeno německou armádou. Obce dostaly německé názvy (Čkyň dostala název Kieselhof), rozpouštěly se české spolky, zabavovaly se obecní kroniky. Všude byla nařízena dvojjazyčnost, z kroniky se také dozvídáme o nařízení o židech, kteří v jejich důsledku měli omezený přístup na veřejná prostranství.⁵³ Svátek k příležitosti založení samostatné republiky se neslavil. Další nařízení bylo zničit všechny sochy nebo obrazy připomínající T. G. Masaryka. Čkyňský starosta František Staněk se tehdy zachoval statečně a nevhodné předměty schoval do místnosti v památníku padlých. I pro naši obec platil zákaz konání veřejných oslav a tanečních zábav. To všechno mělo vést k systematické likvidaci českého národa. Tento plán byl prováděný pod vedením R. Heydricha a také K. H. Franka, který necelý rok pobýval ve Čkyňi.⁵⁴ K tomuto roku starosta oznamuje okresnímu úřadu ve Strakonících, že v obci žije 926 mužů, žen a dětí.⁵⁵

„Do historie Čkyňska se zapsali občané, kteří vedli třeba i malý, ale aktivní odpor proti fašismu.“⁵⁶ Mnozí občané se kvůli nesouhlasu s okupací ocitli v klatovském gestapu, někteří byli umučeni k smrti. Desítky lidí ze Čkyňska musely odejít na nucené práce.⁵⁷ Nejvíce však válka zasáhla občany, kteří byli židovského vyznání, popřípadě židovského původu. V roce 1942 bylo ve Čkyňi registrovaných 16 židů. Válku přežili

---

⁵⁰ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyň 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 50.

⁵¹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyň 1939 – 1974*, s. 13.

⁵² Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968*, Čkyň 2013, s.5.

⁵³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyň 1939 – 1974*, s. 42.

⁵⁴ Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968*, Čkyň 2013.

⁵⁵ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyň 1939 – 1974*, s. 39.

⁵⁶ Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968*, Čkyň 2013, s. 7.

⁵⁷ Tamtéž.

jen dva z nich. Byl to Jaroslav Lederer, který byl deportován až ke konci války a pobyt v Terezíně přežil. A dále Karolína Španingerová, která již nebyla deportována vůbec. Ostatní byli nevinně umučeni. Tak skončil dějinný vývoj židovské komunity ve Čkyni. Jejich někdejší existenci dokazuje pouze židovský hřbitov a nedávno zrekonstruovaná synagoga.⁵⁸

Během druhé světové války rezignoval na svou funkci velice poctivý a spolehlivý kronikář obce Čkyně František Šmíd. Jeho nástupce pan Vondrášek v obecní kronice píše jen stručně o období okupace, o zavření Vysokého učení technického v listopadu 1939, pak se ale odmlčuje a další zápis pochází až z roku 1957 od kronikáře Václava Richtera.⁵⁹ Podstatná část historie obce tedy není z kroniky dostupná.

Květnové dny pro Čkyni znamenaly také ztrátu. Při konfliktu s třemi německými vojáky byl 5. 5. 1945 postřelen štábní strážmistr Chlada, který po týdnu v nemocnici svým zraněním podlehl. Celý den 6. 5. 1945 projížděly obcí americké tanky. Občané je radostně vítali, část americké armády zůstala ve Čkyni dokonce ubytovaná. Zima po válce byla typická nedostatkem potravin i topiva. Vyučování ve čkyňské škole bylo od ledna do března přerušeno. Vyprázdňené domy po odsunutých Němcích byly nabízeny k osídlení.⁶⁰

Velice rozporuplná a zajímavá osobnost Čkyňska byl Bedřich Bayer. Když zemřel poslední zástupce rodu Claudi, který držel velkostatek Čkyně ve svém vlastnictví, zdědil právě Bayer celý majetek (vlastnil již polovinu statku po své matce rozené Claudi). Čkyňský rodák se hlásil k německé národnosti, v rodině se mluvilo jen německy a jeho domácím učitelem byl K. H. Frank. Během války byl protistátně činným, byl členem strany NSDAP, i v civilu nosil odznak hákového kříže. Po konci války byl proto zatčen a souzen. Vyšetřování však odhalilo i kladnou stránku jeho povahy. Z několika výpovědí místních se dozvídáme, že nepodával oznámení, i když byl často svědkem nežádoucího chování. Ochotně a nezištně pomáhal ostatním zemědělcům v obci. Jeho zaměstnankyně vypověděly, že s nimi hovořil česky a vždy se choval slušně. Nakonec byl z četnické stanice propuštěn a bylo mu nařízeno bydlet

---

⁵⁸ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 102-104.

⁵⁹ SOA Prachatic, *Pamětní kniha obce Čkyně 1939 – 1974*, s. 103-104.

⁶⁰ Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 - 1968*, Čkyně 2013.

v Neměticích. Později se stal obětí odsunu a svůj život dožil v německém Landshutu u své sestry. Do Čkyně se několikrát vrátil na návštěvu.⁶¹

2. Školství v obci

2.1. Školství do roku 1880

Počátky školství ve Čkyni nejsou snadno dohledatelné. K pravidelnému zaznamenávání školního dění se přistoupilo až v polovině 19. století a počátky školství jsou tak v těchto kronikách vylíčeny na základě vzpomínek a vyprávění pamětníků. Přesto se můžeme hlavně z farních kronik dozvědět, jak to se školní docházkou v obci vypadalo.⁶²

V nejstarším období bylo školství úzce spojené s náboženstvím, nejstarší školy vznikaly při klášterech a při farních kostelích. V 17. století došlo k ještě častějšímu zřizování škol při jednotlivých farách. Z tohoto období můžeme doložit několik škol v okolí Čkyně: v Malenicích (1640), ve Vacově (1655), v Bohumilicích (1658). Právě školu bohumilickou navštěvovaly i děti ze Čkyně.⁶³ Josef Mašek ve své knize *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku* píše: „Podle záznamů v kronice bohumilické jsem zjistil, že čkynští učitelé odváděli v Bohumilicích výkup za posnopné, tj. za 37 snopů žita, 7 snopů ječmene a 16 snopů ovsu a za jiné naturální dávky 16 zlatých. Jsou uvedena i jména oněch čkyňských učitelů a to Lenka a Jakoubka. To svědčí o tom, že za dávna měly děti ze Čkyně docházet do školy v Bohumilicích.“⁶⁴

Konec 18. století přinesl prosazení myšlenky zavedení povinné školní docházky: 5. prosince byl 1774 úředně vyhlášen Všeobecný školní řád pro rakouské dědičné země. „Všeobecná vyučovací povinnost se vztahovala na děti od 6 do 12 let, které se měly v triviálních školách naučit číst, psát, počítat – měly zvládnout čtyři základní početní úkony a jednoduchou trojčlenku. Vedle náboženství, které zůstalo nejdůležitějším předmětem, se učily také nejrůznějším hospodářským dovednostem. Docházka však doposud nebyla povinná a zejména v období polních prací zely triviální školy prázdnou.“⁶⁵

---

⁶¹ Martan, P.: *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968*, Čkyně 2013.

⁶² Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 74.

⁶³ Tamtéž, s. 74.

⁶⁴ Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969, s. 85..

⁶⁵ Frajs, J.: *Reformy Marie Terezie a Josefa II.*, Třebíč: Akcent, 2005, s. 112.

Ve městech vznikaly školy hlavní, kde se do vyučování zařadily také latina, dějepis a zeměpis. Když se k těmto změnám přidal ještě patent Josefa II., který stanovil, že žádný věřící nemá být vzdálen od kněze více než jednu míli cesty, docházelo k vzniku nových far a lokálií a tak vznikla konečně triviální škola i ve Čkyni. Během let 1781 – 1788 vzniklo v prachatickém okrese 12 nových škol, přičemž celkem pak fungovalo 9 škol městských a 30 škol na venkově.⁶⁶

Lokálie ve Čkyni byla založena v roce 1787 a zřejmě současně s ní začala fungovat i škola. Že se ve Čkyni od toho roku vyučovalo, můžeme usoudit na základě zápisů z bohumilické kroniky, podle kterých toho roku již Čkyně děti do školy v Bohumilicích neposílala.⁶⁷ Jméno prvního stálého učitele čkyňské školy neznáme. První zachovaný písemný doklad o existenci učitele ve Čkyni pochází z roku 1797 a hovoří se zde o učiteli jménem Ignác Lenk. Škola měla tehdy číslo popisné 57 a navštěvovalo ji 91 dětí (46 chlapců a 45 dívek), z toho 40 z nich bylo uznáno za chudé a bylo osvobozeno od placení povinných školních poplatků. Ignác Lenk byl ženatý, jeho manželka se jmenovala Marie Anna, měli spolu 4 děti, z nichž ale přežila pouze dcera Terezie. Lenkův roční učitelský plat činil 130 zlatých, působil ve Čkyni až do roku 1810.⁶⁸

Nástupcem Ignáce Lenka byl Martin Kohout, jehož manželka Anna pocházela z Bavorova. Narodilo se jim 7 dětí, z toho 3 zemřely v útlém věku. Z jeho učitelského období se zachoval zajímavý doklad o tom, jak nepříjemné bylo založení vlastní čkyňské školy pro bohumilického učitele. Po odchodu čkyňských dětí z Bohumilic se totiž místnímu učiteli snížil příjem od rodičů dětí a čkyňský učitel měl tuto ztrátu vyrovnat naturáliemi a penězi. V roce 1815 proto byla uzavřena mezi čkyňským učitelem Martinem Kohoutem a bohumilickým učitelem Matějem Kubičkem písemná dohoda. Od učitele ve Čkyni pak několik let dostával 6 zlatých ročně a 2 kopy a 30 vajec. O Martinu Kohoutovi je v kronikách poslední záznam v roce 1821.⁶⁹

Jako další učitel nastoupil Jan Jakoubek, který doposud působil jako pomocný učitel v Česticích. S manželkou Alžbětou, dcerou zahradníka Pražského hradu Karla Malivy, měli 8 dětí, z nichž jich 7 přežilo. Z dochované korespondence mezi

---

⁶⁶ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 75.

⁶⁷ Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969.

⁶⁸ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 75.

⁶⁹ Tamtéž, s. 76.

Jakoubkem a bohumilickým učitelem Kubíčkem je známo, že došlo k zrušení dohody o náhradách za ušlý výdělek bohumilického učitele. Jakoubek za podpory místního velebného pána odmítnul Kubíčkově cokoli platit. Počet dětí ve čkyňské škole v roce 1836 činil 178 dětí, a byl proto téhož roku přijat pomocný učitel Josef Chmelík.⁷⁰

V roce 1840 se stal pomocným učitelem syn Jana Jakoubka se stejným křestním jménem. Vystřídal pak svého otce po jeho smrti a působil ve Čkyni 6 let. Následovalo pak nestálé období učitelů. Roku 1855 do Čkyně nastoupil vimperský učitel Matěj Beran, ale setrval zde jen do roku 1859. Hned po něm nastoupil Václav Pehel, který po dvouletém působení zemřel. Jen 3 měsíce ve Čkyni působil Julius Částka, který v lednu roku 1862 nastoupil a v březnu téhož roku zemřel. Dne 1. května 1862 přišel do Čkyně Prokop Kuneš a ten ve své funkci setrval 25 let.⁷¹

Již v roce 1860 jednala krajská komise o rozšíření školní budovy o další třídu a také o postavení druhé učitelské světnice a bytu pro pomocníka. Výsledek jednání neznáme, ale k žádným změnám nedošlo.⁷² Dne 4. května 1869 byl vyhlášen říšský zákon, kterým byla vytvořena soustava národního školství (obecných a měšťanských škol). Pro děti od 6 do 14 let byla vyhlášena povinnost školní docházky. Zřizovaly se zemské, okresní a místní školní rady. Místo šestiletých triviálních škol vznikaly osmileté obecné školy.⁷³ Zákon výslovně uváděl, že obecné školy jsou veřejné ústavy, které mohou vznikat všude tam, kde v obvodu jedné hodiny cesty bylo 40 dětí povinných školní docházkou. Určitou stinnou stránku zákona představuje fakt, že připouštěl zaměstnávání dětí v továrnách a stavbu továrních škol přímo pro ně.⁷⁴

V kronice obce se píše: „Škola byla stále jednotřídní, a ač byla dětmi přeplněna, byla teprve po dlouhých bojích po vydání nových školských zákonů (1868 – 1870) rozšířena o druhou třídu. Roku 1862 byla sice při škole přistavěna učebna pro druhou třídu, ale učilo se dále pouze v jedné třídě, protože vydržovatelé školy, tenkrát patron školní a osada, nechtěli uhradit učitelovo služné 280 zlatých ročně.“⁷⁵

Druhá třída čkyňské školy byla skutečně otevřena až roku 1872, tedy celých 10 let poté, co byla vybudována. Byl sem trvale přidělen první podučitel Josef Gabriel

---

⁷⁰ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 76.

⁷¹ Tamtéž, s. 78.

⁷² Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969.

⁷³ Štverák, V., Čadská, M.: *Stručný průvodce dějinami pedagogiky*, Praha 2004.

⁷⁴ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 78.

⁷⁵ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 41-42.

Smetana, který tu setrval 5 let. Pak se ve Čkyni podučitelé střídali. I přes otevření druhé třídy byla škola přeplněna, neboť první třídu navštěvovalo 149 žáků a druhou pak 102 žáků. V dalších letech se tak začalo intenzivně jednat o opětovném rozšíření školy.⁷⁶

Pro nedostatek pramenů jen krátce pojednáme o židovské škole ve Čkyni. „*Synagoga je místem i symbolem veřejného náboženského života židovské obce. Kromě toho, že byla místem modliteb, plnila také funkci prostoru vyučování náboženského zákona, shromaždiště pro veřejná jednání obce a rabínského soudu.*“⁷⁷ Městečko Čkyně je spojeno s židovským osídlením již od 16. století. Duchovním centrem židovské obce byla synagoga. Její původní budova byla zbořena a v roce 1826 byla postavena nová. V době největšího rozkvětu v 19. století měla židovská obec rabína a kantora, o budovu pečoval kostelník a v jejím přízemí byla umístěna škola.⁷⁸ Byla to tedy synagoga víceúčelová, kde se v jedné části nacházel modlitební sál a v druhé části třídy a byt.⁷⁹ Z čkyňské židovské školy vyšel významný český právník univ. prof. JUDr. Alois Zucker. Působil na pražské univerzitě jako profesor trestního a mezinárodního práva, několikrát byl zvolen proděkanem, dvakrát dokonce děkanem právnické fakulty. Je tvůrcem rozsáhlého vědeckého díla, které knižně vydával v němčině i češtině a přispíval i do časopisů. Byl zastáncem tzv. českožidovského hnutí, které usilovalo o českou národnostní orientaci židů u nás.⁸⁰

2.2. Školství po roce 1880

Počet dětí čkyňské školy neustále stoupal. V roce 1885 ji navštěvovalo 251 dětí. Připravoval se proto plán na přístavbu školy. Kvůli protestům čkyňského velkostatku se se stavbou nezačalo. Technický stav školní budovy a tříd byl velmi špatný, podlaha a lavice byly prohnílé, třídy vlhké. Přistoupilo se tak ke stavbě nové školy. Základní kámen nové školní budovy byl položen 16. dubna 1888 a vyučovat se v ní začalo 8. října toho roku. V souvislosti s tím vznikly problémy se školními místnostmi. První třída tak byla přemístěna do domu pana Bečváře čp. 94 a druhá třída do domu čp. 2. Na stavbu školy obdržela obec zemskou podporu ve výši 1000 zlatých.⁸¹

---

⁷⁶ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 78.

⁷⁷ Rozkošná, B., Jakubec, P.: *Židovské památky Čech*, Praha 2004.

⁷⁸ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 100.

⁷⁹ Rozkošná, B., Jakubec, P.: *Židovské památky Čech*, Praha 2004.

⁸⁰ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 100.

⁸¹ Tamtéž, s. 80.

Dosavadní řídící učitel Prokop Kuneš se nové školy už nedočkal, zemřel v roce 1877 a na jeho místo přišel Jan Koutský.⁸² Po dostavbě školy byla v lednu 1889 otevřena třetí třída. Při stavbě bylo pamatováno na případné rozmnožování tříd a tak se po houževnatých jednáních mohlo vyučovat od roku 1900 i ve třídě čtvrté, na jejímž otevření měl velkou zásluhu tehdejší okresní školní inspektor Josef Topka.⁸³ V roce 1901 bylo povoleno otevřít ve Čkyni pokračovací školu živnostenskou, na které se od následujícího roku vyučovalo. Vyučování probíhalo v budově obecné školy a prováděli jej učitelé této školy.⁸⁴

V létě 1902 zemřel řídící učitel Jan Koutský, na nějaký čas převzal správu školy František Trnka, ale v roce 1907 odešel do výslužby a na jeho místo nastoupil Václav Vavrýn, který na škole působil 37 let. Za jeho působení se ve škole začala hrát dětská divadelní představení. První vystoupení, které s dětmi nacvičil učitel Jan Pintr, byla hra s názvem Honza v zakletém zámku. Konalo se 16. května 1910 a z výnosu za něj byly zakoupeny školní pomůcky. Stejně tak to bylo i s výdělkem z dalších představení, které děti pravidelně hrály každý rok až do vypuknutí první světové války.⁸⁵

Do války odcházeli čkyňští učitelé, kteří se všichni postupně kvůli zranění vrátili. Vyučování bylo pro nedostatek učitelů jen střídavé, byl nedostatek učebnic, sešitů, inkoustů i per. Bylo málo uhlí pro vytápění tříd. Proto se v období od 5. listopadu 1917 do 20. ledna 1918 ve čkyňské škole nevyučovalo. Děti sbíraly jahodníkové a ostružníkové listí, kaštiny, žaludy, mosaz, cín, vlnu, kaučuk i odpadky. Bída, nedostatek a špatný zdravotní stav dětí se projevovaly ještě několik let po válce. Po založení samostatného československého státu se školní osnovy nijak neposouvaly, vyučovalo se ještě dlouhá léta podle rakouských školních osnov s malými úpravami, škola sloužila třídní diferenciaci.⁸⁶

V roce 1919 proběhla v zastupitelstvu obce první jednání o zřízení měšťanské školy ve Čkyni. Byl pro tuto věc zřízen tříčlenný výbor, který se tím bude dále zabývat. Až o 10 let později se na schůzi zastupitelstva dostavil i okresní školní inspektor

---

⁸² Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969.

⁸³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 42-43.

⁸⁴ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 80.

⁸⁵ Tamtéž, s. 81.

⁸⁶ Tamtéž, s. 81.

z Prachatic pan František Dlouhý, aby obec utvrdil v tom, že ve Čkyni jako v přirozeném středu řady vesnic taková škola určitě vznikne.⁸⁷

Václav Vavrýn odešel do výslužby v roce 1925, kdy zatímním řídícím učitelem byl jmenován Vlastimil Šedina. Roku 1926 ho trvale nahradil Augustin Muttich, který zde působil dalších 12 let. Po zřízení československého státu se škola vrátila k divadelním představením a děti opět pravidelně hrály pro veřejnost. Jedno představení proběhlo i ve vimperském hotelu Hvězda. Výtěžky byly většinou použity na nákup školních pomůcek.⁸⁸

V době školních prázdnin roku 1930 byla školní budova i třídy zrekonstruovány. Dočkaly se nového vymalování, dodání nových moderních lavic a otáčecích tabulí. Téhož roku se zastupitelstvo spolu se školní radou usneslo, že zakoupí pozemek pro výstavbu měšťanské školy za cenu 8365 Kč, přičemž náklady uhradí půjčkou a nebude nutné kvůli tomu zvyšovat školní přirážky.⁸⁹ 5. srpna 1933 došlo k nepříjemné věci, totiž že zemská školní rada v Praze zrušila čtvrtou třídu čkyňské školy. Obyvatelé s rozhodnutím zásadně nesouhlasili, školní rada se proti tomu odvolala a ministerstvo školství a národní osvěty protestu 5. září vyhovělo. Čkyňští protestovali i proti druhému výnosu zemské rady, a to proti zrušení pokračovací školy živnostenské. Zde bylo rozhodnutí konečné.⁹⁰

Než obec začala se stavbou měšťanské školy, žádala okolní obce Lčovice, Budilov, Bošice, Nahořany, Žár, Bohumilice, Spůle, Horosedly, Onšovice a Dolany, aby přislíbily, že do nově zřízené školy budou posílat své děti a že o všem budou vyrozuměni starostové. Jako odůvodnění stavby měšťanky obec uváděla, že jde o přání všech občanů, z placení školného od přesporních žáků obec získá finance na chod školy a s dalšími prostředky obec počítá od státu a dobrovolných příspěvků místních občanů. Po propočtu obecního rozpočtu se dokázalo, že výlohy s novou školou obec určitě zvládne.⁹¹

Když Augustin Muttich odešel do důchodu (1938), byl na krátkou dobu řídícím učitelem Jan Vejšický a po něm zastávala funkci zatímní řídící učitelka Marie Kličková.

---

⁸⁷ SOA Prachatic, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 58, 90.

⁸⁸ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 82.

⁸⁹ SOA Prachatic, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 94.

⁹⁰ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 82.

⁹¹ SOA Prachatic, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 101, 128.

Učitelku pak vystřídal Otto Denk, který na postu ředitele obecné školy zůstal až do konce války.⁹² Roku 1938 byl Vimperk okupován německým vojskem a tak se vimperská škola i s inventářem přestěhovala do Čkyně. Tím se paradoxně splnil dlouholetý sen všech občanů obce, protože díky tomu vznikla ve Čkyni měšťanská škola. Vše bylo provozováno za náročných podmínek, i školní třídy byly umístěny nouzově. Vyučovalo se na směny v obecních třídách. Proto se obecní rada spolu s ředitelem školy Janem Koubou usnesla, že prostory měšťanské školy vybuduje v budově továrníka Zámečnicka. Tento pozemek byl obcí zakoupen a přestavěn pro účely měšťanské školy.⁹³

Se stavbou se začalo 21. srpna 1939, a jelikož byly v budově dva nájemníci, byli nuceni se vystěhovat. V jednopatrové budově byly v přízemí zřízeny tři učebny, sborovna, přírodopisný a fyzikální kabinet a záchody. V prvním patře byly další tři učebny, ředitelna, zeměpisný a technický kabinet. Součástí areálu byla i sousední budova, kde se nacházela kuchyně, jídelna a byt pro školníka. Celkový náklad byl odhadnut na 750 000 K a kolaudace se konala 19. února 1941. Po Janu Koubovi převzal ředitelské křeslo Stanislav Luhan.⁹⁴

Konec války se na čkyňské škole podepsal tím, že musela být na začátku ledna 1945 vyklizena a připravena pro ubytování uprchlíků z východu, kteří skutečně přijeli v polovině února téhož roku. Uprchlíci bydleli i v okolních školách a stravovali se hromadně v hostincích. 6. května 1945 obsadila Čkyni americká armáda. Když se 16. května začalo opět na obou školách pravidelně vyučovat, po pár dnech přízemí obecné školy obsadili američtí vojáci, kteří se vystěhovali až v srpnu. Pak se ve škole přistoupilo k výmalbě a úklidu. Školní rok 1945/1946 byl zahájen 3. září. Obecnou školu v tomto roce navštěvovalo 99 žáků, ale v průběhu roku se v důsledku odstěhování některých rodin do pohraničí počet žáků snížil na 74 dětí. Poválečný rok se ve škole projevil nedostatkem paliva a od ledna do března 1946 byl proto zaveden polodenní provoz vyučování. Měšťanská škola měla v témže roce 308 žáků v osmi třídách. I zde ale počet žáků postupně klesal. Ředitelem zůstal Stanislav Luhan.⁹⁵

---

⁹² Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 83.

⁹³ Mašek, J.: *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku*, Vimperk 1969.

⁹⁴ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 84.

⁹⁵ Tamtéž, s. 85.

„Dne 22. dubna 1948 byl vydán zákon o jednotné škole. Školy obecné byly nahrazeny národními a měšťanské školami středními.“⁹⁶ Tento zákon jasně stanovoval, že občané jsou si rovni nejen před zákonem, ale také ve škole a ve vzdělání. Nové rozčlenění škol bylo na školy mateřské, národní (1. stupeň), měšťanské (2. stupeň), na školy 3. stupně a na školy odborné. Dne 31. srpna 1952 došlo ke spojení měšťanské školy se školou národní a vznikla tak jednotná škola devítiletá.⁹⁷

Za zmínku stojí také existence mateřské školy ve Čkyni. O její otevření se usilovalo již od roku 1939. Byla k tomuto účelu přestavěna jedna místnost a záchody a v prosinci toho roku se škola otevřela. Fungovala ale jen do listopadu roku 1940, pak byla na rozkaz úřadu říšského protektora uzavřena. O znovuotevření mateřské školy se jednalo v červnu 1945, kdy bylo v plánu ji umístit do přízemí místního zámku, jelikož byl v okolí pěkný sad a prostor pro hřiště. K jejímu otevření došlo 1. října 1945. První správkyní mateřské školy byla Marie Luharová. Výnosem Zemské školní rady byla mateřská škola ve Čkyni osamostatněna a od 1. září 1947 bylo zavedeno v jednom oddělení celodenní zaměstnávání žactva od 8 do 18 hodin. V následujícím roce se školka stala dvoutřídní s celodenní péčí o děti, avšak bez zajištění poledního stravování dětí.⁹⁸

3. Obecná škola ve Čkyni v letech 1880 – 1914

3.1. Učitelský sbor

Učitelský sbor čkyňské školy měl nejprve pouze jednoho člena. Po smrti Julia Částky roku 1862 nastoupil na místo učitele Prokop Kuneš. Osobně se zasloužil o to, že byla v roce 1872 otevřena druhá školní třída a sbor se proto musel rozšířit. Panu Kunešovi byl přidělen podučitel Josef Gabriel Smetana a následovali další podučitelé. Roku 1877 byla škole povolena jedna industriální učitelka. Z podučitelů musíme jmenovat Jana Pintra, který nastoupil v roce 1878 a na místní škole strávil dlouhá léta. Na počátku námi sledovaného období tedy do učitelského sboru patřili 3 vyučující.

Jan Pintr patřil mezi učitele, kteří často měnili svá působiště a podle potřeby jezdili vyučovat do jiných vesnic. Hned v roce 1880 se stal na jeden rok prozatímním

---

⁹⁶ SOA Prachatice, *Pamětní kniha obce Čkyně 1918 – 1939*, s. 110.

⁹⁷ Starý, V., Podlešák, J., Zloch, J.: *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko*, Vimperk 1987, s. 172.

⁹⁸ Tamtéž, s. 177.

učitelem ve Onšovicích a na jeho místo do Čkyně nastoupil Václav Pícha. Po uplynutí roku se skutečně vrátil do Čkyně a Václav Pícha odešel. O dva roky později Jan Pintr opět prozatímně vyučoval, tentokrát v Bohumilicích, a jeho místo ve Čkyni nahradil podučitel František Pštross. Tato náhrada trvala několik let.

Když pan Kuneš odešel v roce 1886 po čtyřicetileté službě ze školy, nastoupil na jeho místo řídícího učitele obecné dvoutrídni školy ve Čkyni Jan Koutský. Celý učitelský sbor v tomto období, kromě Koutského a Pštrosse, doplňoval ještě farář František Pfeifer, který vyučoval náboženství, a Rosaile Kunešová, která vyučovala ženské ruční práce. O dalšího člena se sbor rozšířil v roce 1889, kdy byla otevřena třetí třída obecné školy a na místo učitele nastoupil Václav Vavrýn. Místo paní Kunešové vyučovala ženské ruční práce Teresie Koutská. V roce 1891 odešel podučitel Pštross na místo učitele v Budilově a na čkyňské škole ho nahradil František Plička. Několik následujících let se osazenstvo učitelského sboru neměnilo.

O tom, že učitelé velice pilně plnili svá učitelská poslání, svědčí například pochvalné uznání, které vyslovila okresní školní rada v Prachaticích 30. listopadu 1892 Teresii Koutské. „*Za její svědomité, horlivé a s dobrým prospěchem provázené vyučování, jakož i za nevšední lásku, s kterou o vyučování dívek pečuje.*“⁹⁹ Přílišné nasazení ochromilo na dlouhou dobu podučitele Františka Hese, který v roce 1897 vystřídal podučitele Františka Pličku. „*V měsíci listopadu r. 1900 v následku přílišného namáhání tělesného ochuravěl pan František Hes a po prohlídce lékařské udělena mu byla dovolená na tři měsíce...*“¹⁰⁰ Po dobu jeho nepřítomnosti bylo zavedeno polodenní vyučování. Když byla v roce 1900 otevřena i čtvrtá třída, stal se zatímčím podučitelem Josef Martinů. Téhož roku zemřel ve věku 84 let bývalý řídící učitel školy ve Čkyni Prokop Kuneš.

V roce 1901 bylo předběžně schváleno otevření pokračovací průmyslové školy ve Čkyni, proto v únoru následujícího roku dostal místní učitel Václav Vavrýn půlroční dovolenou, aby se mohl zúčastnit kurzu vzdělání učitelů kresby na pokračovacích průmyslových školách, který zřizovala Průmyslová škola v Plzni. Ve Čkyni ho zastoupila výpomocná podučitelka Anna Eliášová. Týž rok zemřel dosavadní řídící učitel Jan Koutský, který pro nemoc již delší dobu nebyl schopen vyučovat, a muselo být proto zavedeno opět polodenní vyučování. Po jeho smrti byl zvolen zatímčím správcem

---

⁹⁹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 30.

¹⁰⁰ Tamtéž, s. 64.

školy, kterým se i přes momentální nepřítomnost stal Václav Vavrýn, dočasně zastoupený Františkem Hesem.

Aby vyučování mohlo nadále probíhat celodenně, do očekávané volby nového řídícího učitele se ke sboru učitelů v roce 1902 přidala podučitelka Bohumila Kmínková, která byla po krátké době přeložena do Vlachova Březí. Na její místo byli jmenováni postupně 3 pánové, ale ani jeden místo nepřijal, až v říjnu toho roku ho přijala Božena Zimmermannová. Již v lednu následujícího roku ale školu opustila, protože první třídu od 1. ledna 1903 vyučoval František Trnka jako nový řídící učitel. Tento školní rok byla poprvé oficiálně otevřená Pokračovací průmyslová škola ve Čkyni, kvůli které i František Hes na 4 měsíce opustil svou práci, aby absolvoval kurz kresby. Jeho zástup přijala stejná podučitelka jako v případě předchozí nepřítomnosti učitele Vavrýna, tedy Anna Eliášová.

Následující roky probíhaly ve znamení učitelských přesunů. František Hes byl přeložen a na jeho místo nastoupil zatímní učitel Josef Hypša. Teresie Koutská byla nejprve jen pro nemoc nahrazena Marií Vavrýnovou, ale následně se definitivně místa vzdala ve prospěch učitelky Vavrýnové. Další přesun musel vykonat Josef Martinů, který byl přeložen do Němčic a nahrazen ve Čkyni Janem Vejšickým. Josef Hypša pobyl ve Čkyni tři roky a pak byl znovu přeložen a nahrazen Václavem Hollingrem, který předtím působil v Bohumilicích. Ani Václav Hollinger se ve Čkyni nezdržel dlouho, byl převelen do Mičovic a vystřídán Janem Pintrem, narozeným v roce 1885. Učitel se stejným jménem již na čkyňské škole několik let působil od roku 1878. Zda mezi nimi byla příbuznost, se však z kronik nedozvídáme.

1. října 1907 odešel stávající řídící učitel Josef Trnka do důchodu a na jeho místo byl jmenován Václav Vavrýn. Na zdejší škole působil od roku 1889 a 1. března nastoupil na vedoucí pozici. Do školního bytu nebylo možné se pro nevyhovující stav nastěhovat. Místní školní rada dala ale ochotně vše opravit.

Jan Pintr byl přeložen do Onšovic, proto ho na čkyňské škole zastoupil Augustin Muttich, který zde setrval až do války. Jan Pintr se ale zanedlouho do Čkyně vrátil, jelikož učitelský sbor opustil pan učitel Otakar Konrád. *„Rozloučil se s námi milý kolega, pan učitel Otakar Konrád, odcházející do Výškovic na expozituru. Sbor nerad ho ztrácí, neboť byl pilným učitelem, upřímným kolegou a horlivým pracovníkem ve*

*spolcích.*¹⁰¹ V kronice z tohoto období je to jediný učitel, u kterého pisatel vyjádřil smutek z jeho odchodu. Přestože se o panu Konrádovi v kronice hovoří velice hezky, není v ní zapsáno, kdy nastoupil na čkyňskou školu.

Ředitel Václav Vavrýn byl napadený na voličské schůzi. Kvůli této nepříjemnosti se rozhodl na začátku roku 1912 odstoupit ze své pozice a vystřídal ho pan učitel Kácal z Volyně. Krátce po nastoupení do ředitelské funkce nervově onemocněl, a 15. března 1912 byl proto na místo správce čkyňské školy jmenován Augustin Muttich, na prázdné učitelské místo po něm nastoupil Karel Kouba. V červenci toho roku se Kácal po dovolené vrátil zpět a učitel Kouba byl propuštěn. Ihned nato se ale pro neshody vzdal svého úřadu. Kdo nastoupil na jeho místo, se z kroniky nedozvídáme. Až v pozdějších zápisech se hovoří o smrti Františka Vavrýna, učitele v Netolicích, bratru zdejšího správce školy. Z těchto i z dalších pozdějších zápisů můžeme tedy usoudit, že ihned po Kácalovi nastoupil na místo správce školy Václav Vavrýn.¹⁰²

3.2. Žáci a výuka

Na počátku sledovaného období se na čkyňské obecné škole vyučovalo ve dvou třídách o vysokém počtu žáků. Ve školní kronice je roku 1882/1883 zapsaných v první třídě 123 a v druhé třídě 104 dětí, celkem tedy 227 žáků. V zimních měsících plnili žáci docházku až na některé výjimky pilně, v letních měsících však docházka nebyla stoprocentní. Pozitivně proto všichni přijali úpravu školského zákona, který přinesl úlevu těm, co potřebovali v letních měsících pomáhat doma rodičům. „*Žákům 13 a 14 letým, kteří předních šest roků pilně chodili do školy a se dobrým prospěchem z náboženství, čtení, psaní a počítání prokázati mohou, povinni jen v zimních měsících choditi do školy, ostatní letní měsíce mohou rodičům doma býti k podpoře, aniž by museli školu navštěvovati. Školné zůstalo nezměněno.*“¹⁰³

Výuka čtení se zkvalitnila díky zavedení nových čítanek, což se týkalo všech škol v prachatickém okrese. Škola ve Čkyni užívala čítanky od Lepaře-Sokola-Šťastného, a to v trojdílném vydání. Počty žáků neklesaly, naopak se ještě zvyšovaly. Ve školním roce 1887/1888 navštěvovalo školu 271 dětí (122 první a 147 druhou třídu),

¹⁰¹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 101.

¹⁰² Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 1-113.

¹⁰³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 8.

to byly z hlediska zákona zcela nepřijatelné počty, a tak následovaly roky plné žádostí a proseb o rozšíření školy alespoň o další jednu třídu.

Po dlouhých jednáních bylo vydané rozhodnutí o stavbě nové školní budovy. Stará budova se zbourala a nová se začala budovat v březnu roku 1888. Vyučování po dobu stavby probíhalo polodenně v náhradních prostorech. Nový školní rok ale již začal v nové škole, i když nebylo všechno zcela hotovo. V lednu roku následujícího byla otevřena třetí třída. Údaj z roku 1893/1894 udává počet dětí takto: první třída 86, druhá třída 72, třetí třída 83. Celkem bylo tedy na počátku školního roku 241 dětí, na jeho konci 209. Poprvé je také za tento školní rok zmíněna celková docházka v procentech. Skutečná návštěva tedy činila 84,55 %, omluvené zameškání 7,28 % a neomluvené 8,17 %. Taková docházka je podle kronikáře při zdejších poměrech považována za vysokou.

Na obecné škole ve Čkyni se od roku 1896 kromě čtení, psaní, počítání a náboženství vyučovalo i židovské náboženství. Stalo se tak díky výnosu okresní školní rady, kdy bylo vyučování židovského náboženství upraveno na 2 hodiny týdně. V pondělí od 15 do 16 hodin se vyučovalo v první a druhé třídě. Od 16 do 17 hodin potom ve třetí třídě. Kvůli neustále vysokému počtu dětí školou povinných se žádalo několik let o otevření čtvrté třídy, která byla nakonec povolena od roku 1900/1901. Následujícího roku bylo také povoleno otevření pokračovací školy průmyslové ve Čkyni.

Počty žáků se již nijak nezvyšovaly, takže stav tříd byl uspokojivý. Do čtyřleté obecné školy ve Čkyni chodilo ve školním roce 1904/1905 žáků 254 a do školy pokračovací jich nastoupilo 30. Průmyslové škole začínal školní rok vždy 1. listopadu a končil na konci března. Otevřené byly vždy dva ročníky a o vyučování žáků se starali učitelé z obecné školy, kteří si pro tuto práci museli získat příslušné vzdělání.

Školní výuku ovlivnil výnos ministerstva kultury a vyučování ze dne 7. března 1906, který ustanovil, aby na všech obecných a měšťanských školách v prachatickém okrese trvaly letní prázdniny vždy dva měsíce, tj. ve školním roce 1905/1906 od 15. července do 15. září. Výnos zemské školní rady zavedl vyučování německého jazyka ve druhém oddělení školy, tedy ve třetích a čtvrtých třídách. Výukou byli pověřeni učitelé Jan Vejšický a Václav Vavrýn, kteří pro tento účel úspěšně splnili zkoušku z němčiny.

8. března 1910 se konala první beseda s rodiči. V kronice se píše: „*Sbor učitelůsky chtěje navázati styku ku sblížení školy s rodinou, usnesl se pořádat besedy učitelů s rodiči. Účast byla hojná, mužů (100) i žen (40). Schůze se znamenitě zdařila a posluchači se zájmem poslouchali, dávajíce častým souhlasem najevo spokojenost i účast živou pro věc samou. Kéž i další besedy se podobně zdaří.*“¹⁰⁴ Další taková beseda se konala hned 4. dubna téhož roku a opět byla navštívena vysokým počtem obyvatel. Pro děti byl před besedou pořádán pohádkový večer. Tentýž rok proběhlo i první divadelní představení žáků.

Ve školním roce 1912/1913 navštěvovalo obecnou školu 240 žáků a pokračovací školu 44 žáků. Průměrná návštěvnost činila 93 %.¹⁰⁵

3.3. Pravidelné školní akce a oslavy

V této kapitole se budeme věnovat školním akcím, které měly pravidelný charakter. Jedná se o události především ze dvou oblastí. První z nich jsou z oblasti náboženství, druhé se týkaly císařské rodiny a s ní spojených oslav.

Žáci obecné školy museli pravidelně skládat zkoušky z náboženství. První záznam z kroniky o této zkoušce pochází z roku 1883, konala se 19. května za předsednictví biskupského vikáře pana Matěje Kubička, faráře v čestickém kostele. Taková událost se pak konala každý rok, někdy i dvakrát do roka.

Pravidelně byl také zahajován a končen školní rok. Děti se první školní den scházely u budovy školy a pak společně v průvodu šly do kostela, kde se konala slavnostní bohoslužba. Na konci mše všichni zazpívali hymnu a žáci pak společně i s rodiči a učiteli šli zpátky do školy. Tam většinou probíhaly slavnostní projevy správce školy, popřípadě starosty obce, kteří především chválili milovaného císaře a jeho vládu. Tím byl školní rok zahájen. Ukončování roku probíhalo podobně, jen s tím rozdílem, že po mši odcházely děti z kostela rovnou domů a začínaly jim prázdniny.

Každým rokem připadly oslavy také na dny 4. října a 19. listopadu. V říjnu totiž slavil jmeniny císař František, v listopadu pak císařovna Alžběta. V tyto dny byly na školní budově vyvěšeny prapory v říšských a zemských barvách a visely tam po celý den. Všechny děti odvedli učitelé do místního kostela, kde pan farář sloužil slavnostní mši, která byla zakončena všemi pěti slokami národní hymny. Po mši měly děti ten den volno.

¹⁰⁴ SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 103.

¹⁰⁵ Srov. SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 1-117.

Vždy 18. srpna si všichni připomínali a řádně slavili narozeniny císaře Františka Josefa I. Když se nejednalo o žádné významné kulaté narozeniny, probíhaly oslavy stejně jako slavení jmenin. Správce školy tedy vyvěsil na školní budovu říšské a zemské prapory, společně s dětmi se pak učitelé zúčastnili slavnostní mše a následoval volný zbytek dne. Jinak tomu ale bylo v případě, že císař slavil významnější jubileum. Když mu bylo 70 let, po bohoslužbě se všichni přesunuli do budovy školy a začaly slavnostní projevy několika významných osobností obce. Oceňovali především uspořádaný, střídavý a pracovitý způsob života císaře a projevovali vděčnost za jeho tělesné i duševní zdraví. V den 80. narozenin byly oslavy ještě většího rozsahu. Slavnost se slavila společně se jmeninami 4. října, protože v létě by byla organizace akce kvůli prázdninám složitější. Ve vyzdobené školní třídě se zapojily do programu i děti a přednášely básně a písně. Vše bylo zakončeno zpěvem národní hymny a zvoláním třikrát sláva.

K důležitým slavnostem patřily oslavy k výročí vlády císaře Františka Josefa I. V roce 1898 slavil padesát let své vlády a obec Čkyně se na tyto oslavy poctivě připravovala. Hlavní oslava probíhala 2. prosince, ale již předchozí den byly vztyčeny prapory a celá školní budova byla osvětlena. Slavnostní den byl, jako každá oslava, zahájen mší v kostele, které se kromě školních dětí zúčastnilo i široké obecnost. Po mši se všichni odebrali do školy, kde se v místnosti první třídy konala samotná slavnost. Do školy se dostavila i majitelka čkyňského velkostatku paní Marie Claudiová s dcerou, místní školní rada, přednosta železniční stanice a mnoho dalších obyvatel obce. Návštěvníků bylo tolik, že se ani do školní budovy nevešli a někteří museli stát venku. Obraz císaře Františka Josefa byl ozdobený prapory a stuhami. Slavnostní řeč, která popisovala císařův život od mládí až po současnost, pronesl učitel pan František Hes. Po zpěvu národní hymny se všichni přesunuli před školu k velkým vratům a slavnostně zasadili jubilejní lípu. Na přání paní majitelky velkostatku děti zasadily další dvě jubilejní lípy u velkostatku a u kostela.

Poslední pravidelnou událostí, která se týkala školy, byly návštěvy školního inspektora. Z kroniky se dozvídáme, že v roce 1895 nastoupil nový inspektor pro prachatický okres a byl jím pan Josef Topka. Každý rok navštívil i místní školu a vždy vyjádřil uspokojení po všech stránkách.¹⁰⁶

---

¹⁰⁶ Srov. SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 8-107.

3.4. Mimořádné školní akce

V této kapitole zmíníme školní události, které nebyly předem naplánované. Mezi takové patřily zcela určitě choroby a z nich vyplývající epidemie, které školu zasáhly. Ve sledovaném časovém období proběhly takové epidemie několikrát. V únoru roku 1886 zasáhly žáky neštovice a škola byla 3 týdny zavřená. O několik let později prodělalo asi 80 čkyňských dětí spálu neboli spalničky. Žádné z nich na nemoc nezemřelo. Kvůli stejné nemoci byla škola na dva týdny zavřená v dubnu v roce 1909.

Školy se týkaly také události obecnějšího charakteru. Například otevření dráhy, která vedla ze Strakonic do Vimperka a ve Čkyni bylo vybudováno samostatné nádraží. Slavnostního otevření konaného 14. října 1883 se zúčastnili také žáci školy. Stejně tak je škola provázána se vznikem spolku Červeného kříže pro království české, který byl založený v roce 1894, toho roku čítal 38 členů a jeho předsedou byl zvolen řídicí učitel místní školy pan Jan Koutský.

V císařské rodině také probíhaly události mimořádného charakteru. Čkyňská škola slavila každý císařský sňatek, stejně tak každé úmrtí. Dne 10. září 1898 hluboce zasáhla místní obyvatele zpráva o vraždě císařovny Alžběty. Smuteční prapory na budově školy visely devět dní, připravované oslavy k padesátému výročí vlády císaře Františka Josefa byly odloženy. Mimořádně se konala slavnostní mše v kostele, které se zúčastnili kromě žáků a školní rady také představenstvo obce a členové rodiny Claudiů. Ve škole pak společně s židovskými obyvateli poslouchali smuteční projev správce školy a rozloučili se zpěvem národní hymny.

Veselejší událostí byl průjezd vlakem císaře Františka Josefa Čkyní. Císař jel ze Strakonic do Vimperka 8. září roku 1905 a ve tři čtvrtě na čtyři odpoledne projel i místní obcí. Na vyzdobeném nádraží stály kromě širokého obyvatelstva v řadách připravené děti, které v okamžik průjezdu zvolaly třikrát sláva a zazpívaly národní hymnu. Císař poděkoval povstáním a vojenským pozdravem. Při zpáteční cestě byly ovace podobné.

Velice výjimečnou událostí byla visitace biskupa, která ve Čkyni proběhla v roce 1888 a další až o dvacet let později, v roce 1908. Biskup uděloval svátost bířmování a provedl také zkoušku z náboženství. Oba biskupové, Martin Josef Říha i Josef Antonín Hůlka, se při návštěvě vlastnoručně podepsali do místní kroniky. K nenadálým událostem náboženského charakteru musíme zařadit také svěcení školy,

kteřé proběhlo 7. října 1888, smrt místního faráře nebo úmrtí papeže Lva XIII. – všechny tyto události přý místní obyvatel silně zasáhly.

Přijemným zpeřtřením bylo založení květinové zahrádky před školou v roce 1889. Škola se tak stala poutavým místem nejen pro místní obyvatel, ale i pro cizí návštěvníky obce. Pro čkyňské děti bylo příjemnou zprávou, když paní Marie Claudiová propůjčila sad, který se nacházel před školní zahradou, k tomu, aby tam vzniklo rejdiště. Dětské hřiště vybuřovala pro školu zdarma. Zcela mimořádnou akcí byl pro čkyňské žáky také školní výlet, který učitelský sbor uspořádal 30. června roku 1905. Děti měly na nádraží v Olšinkách odpolední program, kde cvičily, zpívaly, recitovaly a hrály společně hry. O pár let později se kronika stručně zmiňuje o další akci, která zpeřtila dětem výuku. 4. dubna 1910 proběhla obvyklá beseda s rodiči a po ní se konal pohádkový večer pro žáky. Ze zápisu vyplývá, že o událost byl veliký zájem a večer se velice vydařil.

Poslední událostí, o které budeme v této kapitole hovořit, je slavnost k výročí 200 let Pragmatické sankce. Konala se 19. dubna 1913. V deset hodin dopoledne se žáci celé školy sešli v místnosti čtvrté třídy, kde učitel Vejšický přednášel o významu a důležitosti slavného dokumentu. Všichni pak zvolali císařskému rodu třikrát sláva a odebrali se do kostela, kde proběhla slavnostní mše ukončená zpěvem národní hymny.¹⁰⁷

3.5. Události s vlivem na školu

V této kapitole budeme hovořit o událostech, které nějakým způsobem ovlivnily chod školy. Hned na začátku musíme hovořit o působení několika farářů, kteří na škole vyučovali náboženství a zasahovali i do školního dění. Školu proto vždy ovlivnil odchod nebo úmrtí místního faráře. V roce 1882 odešel dlouhá léta zde působící farář Vojtěch Vaněk do důchodu a na jeho místo nastoupil František Pfeifer. Ten zemřel 23. září 1908. Jak moc jeho odchod zasáhl školu, můžeme posoudit ze zápisu kroniky: „Sbor učitelský i žactvo želí jeho skonu upřímně – jeť mužů takových v dnešní rozervané pomálu. Budiž památky jeho vzpomínáme vděčně – byl vzorem pilnosti ve škole i záložně – a přáno mu lehké odpočinutí.“¹⁰⁸ Novým farářem se stal Jan Blažek.

Velmi důležitým krokem s vlivem na zdraví školních dětí bylo vykopání školní studny. Při stavbě školy se na stálý zdroj pitné vody pozapomnělo, později byla

¹⁰⁷ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 6-117.

¹⁰⁸ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 48.

vykopaná mělká nádržka, ve které se však držela voda jen za dešťů. Dne 3. dubna 1911 proto správce školy zařídil vykopání studny čtyři metry hluboké, ve které voda držela po celý rok do výšky minimálně 2 metry. Správci školy tím ubylo otrocké nošení vody až z farské školy a děti měly přístup ke zdravé vodě přímo ve škole.

Ve sledovaném období měl největší vliv na chod školy zcela určitě atentát na Františka Ferdinanda d'Este a jeho manželku v Sarajevu. To, co následovalo po tomto činu, silně zasáhlo nejen čkyňský kraj. Znamenalo to začátek dosud nevídané války. V den čkyňské pouti, 26. července, kolem páté hodiny odpoledne, byla vyhlášena mobilizace. *„I náš sbor, jehož všichni čtyři členové byli vojáky, byl bolestně dotčen odchodem tří členů, pana Mutticha, pana Vejšického a pana Pintra, na pole válečné. Pouze starý správce školy doprovodiv je s nesčetným zástupem lidu k vlaku, vrátil se sám s bolestným srdcem, neboť je všechny jako své syny miloval.“*¹⁰⁹

4. Obecná škola ve Čkyni v letech 1914 – 1918

4.1. Učitelský sbor

Časové období, které budeme v této kapitole sledovat, je silně ovlivněno válečnými událostmi, které nastaly. Jak již bylo zmíněno výše, na jeho počátku byli povoláni do boje tři zdejší učitelé. Aby bylo možné vyučovat alespoň polodenně, byla do Čkyně přidělena pomocná učitelka Marie Šafránková, která však byla následně přemístěna do Němčic, a tak ji vystřídal Josef Toman. Další pomocnou učitelkou v období války byla například Marie Kösslová, později také Marie Anderlová.

Z učitelů, kteří museli Čkyni opustit, byl Jaroslav Vejšický raněn do tváře a léčen v Uhrách, Pintr byl raněn do levé ruky a léčil se v Lomu u Chebu. Oba dva se uzdravili a vrátili se zpět do Čkyně. Augustin Muttich nejprve sloužil u stráží v Praze, ale pak působil na frontě a zranění ho také neminulo. V prosinci 1915 na přímořské frontě mu proletěla kulka po levé straně hlavy uchem, ramenem, nohou i rukou. Po léčení v Záhřebu byl převezen do Plzně a odtud do Domažlic. Když se zcela uzdravil, vrátil se zpět do Čkyně. Poslední zápis o Muttichovi pochází z roku 1917, kdy se dozvídáme, že odchází jako řídicí učitel do Onšovic a místní správce školy mu děkuje za píli a ochotu, kterou čkyňské škole věnoval.¹¹⁰

¹⁰⁹ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 121.

¹¹⁰ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 122-154.

Ve školním roce 1917/1918 vyučovaly na čkyňské škole opět tři učitelské síly. Místo slečny Marie Anderlové, která byla převelena do Šumavských Hoštic, nastoupil Antonín Levý, který před příchodem do Čkyně vyučoval ve Zdíkově a Svaté Máří. V první a druhé třídě tedy probíhalo polodenní vyučování s učitelem Levým, třetí třídu vyučoval celodenně správce školy Vavrýn a třídu čtvrtou pak také celodenně učitel Pštross.

Následující školní rok se učitelský sbor opět změnil, a i když bylo přislíbeno, že do čkyňské školy budou povoláni učitelé, aby mohlo ve všech čtyřech třídách probíhat celodenní vyučování, nestalo se tak. Na svém místě zůstal pouze správce školy Václav Vavrýn. Učitel Levý odešel vyučovat do Zdíkova a učitel Pštross do Budilova. Jan Pintr, který se měl do Čkyně vrátit jako učitel, se stal komisařem pro výkup obilí. Do Čkyně tak nastoupila slečna Pštrossová, která vyučovala první a druhou třídu, a dále Karel Kouba, který vyučoval čtvrtou třídu.

Když se o Vánocích roku 1918 vrátil z války do Čkyně pan učitel Vejšický, ještě do dubna nevyučoval kvůli nemoci. A když byli slečna Pštrossová i Karel Kouba po válce převeleni na Slovensko, nastaly opět těžké chvíle kvůli nedostatku učitelských sil. Na jaře se však do učitelského sboru přidal bývalý člen Jan Pintr, po nemoci také nastoupil Jaroslav Vejšický a novou posilou se stala Vilma Krejčová. Poprvé po několika náročných válečných letech proto mohlo být započato znovu celodenní vyučování ve všech čtyřech třídách.¹¹¹

4.2. Žáci a výuka

První světová válka měla negativní vliv na mnoho věcí, počty žáků však nijak neovlivnila. Školu neustále navštěvovalo každý rok více než 230 dětí. Ovšem na co měla válka silný vliv, byla kvalita výuky, její rozsah a také docházka dětí. S odchodem tří čkyňských učitelů muselo být zavedeno polodenní vyučování pro všechny třídy. Náplní výuky děvčat v zimních měsících bylo tvoření a šití oblečení, které bylo následně posíláno nemocnicím a vojákům: „*Děvčata místní školy horlivě pracovala po celou zimu a zhotovila: kuklí vlněných 54, nátepiček 11 párů, ponožek 50 párů, rukavic 4 páry, šály 3 kusy, sedráno 1 a ½ kg perí a 1 kg cepaniny. Industriální učitelka*

---

¹¹¹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 2-15.

*s pomocí ochotných dam ušila a nastříhala 30 košil plátěných a flanelových. Darované věci zaslány nemocnicím v Písku a Klatovech, pak pluku č. 11, 29 a 91.*¹¹²

První válečný rok navštěvovalo čkyňskou školu 233 žáků, další rok taktéž, ve třetím pak 242 místních dětí a 9 dětí polských uprchlíků. Poslední rok války do školy ve Čkyni chodilo žáků 266. Školní docházka oproti počtům žáků klesala. Ve školním roce 1915/1916 byla 90 %, následující rok už jen 86 %. Ve školním roce 1916/1917 bylo po třech letech polodenního vyučování, které velice vyčerpávalo učitelské síly, možné opět zavést alespoň ve třetí a čtvrté třídě celodenní vyučování.¹¹³

Během prvního válečného roku bylo nutné výuku omezit kvůli spalničkám a spále, které se u dětí rozšířily. Škola byla proto od 5. do 25. června zcela uzavřena. Následující zimu se zrušila výuka jen krátce v únoru, protože nastaly tuhé mrazy a bylo velice náročné vytopit školní třídy. K úplnému přerušení vyučování došlo také ve školním roce 1917/1918 kvůli silnému nedostatku uhlí a dříví na topení. I když správa školy podle zápisu z kroniky žádala o přiděl topiva třikrát, nic nedostala. Škola byla proto zavřena od 5. listopadu 1917 do 20. ledna 1918, kdy správce školy zakoupil dříví, půjčil si plechová kamna a výuka mohla opět začít.

Další omezení pro žáky čkyňské školy přišlo kvůli nedostatku papíru a psacích potřeb. Ve školách se proto musely používat břidlicové tabulky a celková spotřeba sešitů se měla regulovat snížením počtu úkolů. Ve školní kronice jsou pro představu uvedeny ceny školních potřeb, které se během války několikanásobně zvýšily. Jeden arch papíru se z 1 hal zdražil na 18 hal, sešit z 6 hal na 18 hal a tužka ze 2 hal na 18 hal.

Když válka skončila, život ve škole se pomalu vracel do starých kolejí. Bylo nutné opět vrátit do každé třídy možnost celodenního vyučování. Stalo se tomu tak až na jaře školního roku 1918/1919 a po dalších několik let nebylo nutné vyučování omezovat.¹¹⁴

4.3. Pravidelné školní akce a oslavy

Mezi pravidelné události pořádané školou patří, stejně jako v předešlém časovém období, oslavy různých výročí císařské rodiny. A tak žáci oslavovali 4. října jmeniny císaře Františka Josefa I., 19. listopadu si připomínali výročí smrti císařovny Alžběty a 2. prosince slavili nastoupení císařského veličenstva na trůn.

¹¹² SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 72.

¹¹³ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 118-154.

¹¹⁴ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 2-7.

Když byl 28. června roku 1914 zavražděn následník císařského trůnu František Ferdinand d'Este, stalo se toto červnové datum dalším dnem, které bylo každoročně připomínáno jako tragická událost, co rozpoutala nevídané následky. Oslavován byl také každý začátek a konec školního roku, přičemž bylo vždy připomenuto vítězství rakousko-uherské armády a vzpomínalo se na místní obyvatele, kteří museli do války.

Lidé se upínali ke starému císaři, kterého, jak píše kronikář, všichni ze srdce milovali. Ve školním roce 1916/1917 oslavovali více než jakýkoli rok předtím jeho narozeniny i jmeniny. Kromě vyzdobené školní budovy a mše, která se konala za účasti všech žáků a mnoha dalších obyvatel, si učitelé připravili několikahodinový program projevů, vyprávění a dětských vystoupení.¹¹⁵ V kronice je také zapsáno mnoho děkovaných a pochvalných slov, které směřovaly k císaři: „*Jak v celé říši, tak v Čechách nebylo jediného obyvatele staroslavné říše rakousko-uherské, který by s povzneseným srdcem nevzpomněl na modlitbách našeho předobrotivého staříckého mocnáře. Našemu dobrotivému, šlechetnému a nejmilostivějšími zeměpánu, vřele milovanému císaři a králi. Sláva! Sláva! Sláva!*“¹¹⁶

V listopadu roku 1916 císař František Josef I. zemřel a na jeho místo nastoupil Karel František Josef I. Začaly se proto pravidelně slavit narozeniny a jmeniny nového císaře a císařovny. Průběh oslav byl stejný jako v předešlých letech. 17. srpna se tedy oslavovaly císařovy narozeniny, 4. listopadu pak jmeniny. První oslava jeho jmenin byla spojena i s radostí z vítězství spojených vojsk, které sám Karel I. vedl. Jmeniny a narozeniny císařovny Zity byly připomínány 27. dubna a 8. května opět mší svatou a proslovy v ozdobené budově školy. Pravidelné zůstaly také zkoušky z náboženství a návštěvy školního okresního inspektora, které neustále prováděl Josef Topka. Uvědomoval si špatné působení světové války na celkový chod školy, ale přesto vždy napsal uspokojivé hodnocení.¹¹⁷

4.4. Mimořádné školní akce

V období první světové války nebylo mnoho příležitostí k mimořádným událostem. Několik jich přesto budeme jmenovat, týkat se budou hlavně sbírek. Kvůli úplné blokádě dovozu různých dosud běžných potravin se uskutečňovaly za pomoci nejen žáků místní školy různé sbírky. V kronice se píše jako první o sbírce jahodníkového a

---

¹¹⁵ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 188-152.

¹¹⁶ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 142-143.

¹¹⁷ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 1-15.

ostružinového listí místo čaje, bukvic na výrobu oleje, kaštanů na výrobu škrobu a žaludů jako náhrady za kávu. Školní děti se sbírek s radostí zúčastňovaly a sušily pak plody ve třídách. Sbíraly se také kosti, protože nebyl přístup k umělým hnojivům.

V prvním květnovém týdnu roku 1916 školní děti pod vedením učitelů konaly sbírku pro Červený kříž. Lidé považovali, podle zápisu v kronice, tuto akci za velmi šlechetnou a i přes špatné finanční poměry zdejších obyvatel děti vybraly celkem 64 K a 30 hal. Probíhala také sbírka kovů, při které se pro potřeby války vybralo 60 kg mosazných, měděných a cínových předmětů. Další nevšední událostí byla pro děti tzv. mírová zpověď, která byla nařízena po celé říši. V červenci roku 1917 přijel děti mimořádně zkontrolovat vimperský lékař, který měl zhodnotit jejich zdravotní stav a v případě potřeby je přeočkovat. Zdravotní stav lékař vyhodnotil i přes podvýživu, kterou většina žáků trpěla, za uspokojivý a přeočkoval 26 dětí.¹¹⁸

17. srpna 1917 navštívil školu zemský školní inspektor, který důkladně prohlédl nejen výkazy a úřední knihy, ale i pomůcky, úkoly a výkresy žáků. Prošel všechny místnosti i zahradu a jeho hodnocení bylo velmi kladné. V říjnu téhož roku probíhala po celé říši sbírka prádla a měly se do ní aktivně zapojit i děti zdejší školy. Kvůli úplavicím, které se ale v obci objevily, byla ve Čkyni sbírka zakázána. Děti se pak v listopadu zapojily do sbírky pro vdovský a sirotčí rakouský fond. V kronice je zmínka o tzv. dětském dnu, který se konal někdy v roce 1918. Přesnější datum a náplň takového dne se ale z kroniky nedočítáme, víme pouze to, že se ráno konala mše a pak proslovy ve třídě, kde byl dětem vysvětlován účel dětského dne a také význam České zemské komise pro ochranu dítek a péče o mládež.¹¹⁹

4.5. Události s vlivem na školu

V námi sledovaných letech souvisí všechny události, které ovlivnily chod školy, s rozpoutáním, průběhem a koncem války. První takovou událostí se stala smrt Františka Ferdinanda d'Este a následně vyhlášená mobilizace, která ochromila učitelský sbor na několik let. Jak už jsme uvedli výše, do války odešli tři čkyňští učitelé. Branná povinnost se několikrát rozšiřovala, nejprve museli odcházet muži ve věku 18 – 50 let, později se horní hranice zvýšila na 55 let. Kvůli nedostatku mužů v zemědělství bylo povoleno využívat školní mládež k zemědělským pracím. Jejich nepřítomnost ve výuce se omlouvala.

---

¹¹⁸ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 128-152.

¹¹⁹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 1-15.

Velmi smutnou událostí pro veškeré obyvatelstvo říše byla zpráva o smrti císaře Františka Josefa I., který zemřel 21. listopadu 1916. V kronice školy pisatel opravdu rozsáhle hovoří o smutku, který obyvatelé upřímně prožívají. O tom, jak nespravedlivý je osud, když nenechal dožít skvělého vojevůdce šťastného konce války, kterou lidstvo ještě nezažilo. „*I učitelstvo české a národ náš v nejhlubším bolu a zármutku lká nad nenahraditelnou ztrátou, jež stihla naši říši a vlast. Celé knihy nedovedou dobře shrnout a oceniti to, co dobrého, krásného a šlechetného za dlouhá léta svého panování v říši vykonal.*“¹²⁰ V den smrti slavného císaře musel být zvolen okamžitý nástupce, ke kterému všichni vzhlíželi s velkým očekáváním. Stal se jím Karel František Josef I.¹²¹

V létě roku 1918 upořádali čeští a němečtí učitelé jednodenní demonstraci, díky které si chtěli zajistit lepší finanční i materiální podmínky svého zaměstnání. Protestní schůze se konaly v sídle okresního hejtmanství, kde vybraní zástupci z řad učitelů líčili bídu, ve které musí pracovat a žít. Stěžovali si, že jsou placeni hůře než služky, učňové nebo myčky nádobí. Zda učitelský manifest splnil svůj účel a platy se zvýšily, to se bohužel v kronice nedozvídáme.

Konečně přišel konec světové války. Nejvíce očekávaný okamžik světového míru ještě umocnila zpráva o samostatnosti československého státu. 28. října 1918 ukončila svou vládu dynastie, vedení národa přebíral Národní výbor a obyvatelé se radovali ze vzniku samostatného Československa. Na ulicích bylo živo: „*Lid nepracoval, známí si blahopřáli, objímali se a radostí plakali, vojáci strhávali znaky císaře Karla z čapek a zdobili se národními stužkami. Mládež za zpěvu vlasteneckých písní strhávala nenáviděné orly. Večer se konal lampionový průvod a řečnilo se na náměstí, u školy i u fary.*“¹²²

Následovalo několik významných dnů pro celé Československo. První velká slavnost svobody proběhla 3. listopadu, nejprve se konala mše svatá a pak probíhaly nadšené projevy faráře, správce školy a dalších osob ve Čkyni na náměstí. 14. listopadu se konalo Národní shromáždění, kde byl definitivně zvolen československým prezidentem Tomáš Garrigue Masaryk. Ten samý den byla také jmenována první vláda, která čítala 17 členů a jejímž předsedou byl Karel Kramář. Pro školství se stal významnou osobou Gustav Habrman, který zastával post ministra školství.¹²³

---

¹²⁰ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 148.

¹²¹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1880 – 1917*, s. 120-152.

¹²² SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 9.

¹²³ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 1-15.

5. Obecná škola ve Čkyni v letech 1918 – 1938

5.1. Učitelství sbor

První poválečný rok ve čkyňské škole vyučovali čtyři učitelé. Správce školy Václav Vavrýn, dále Jan Vejšický, Jan Pintr a nová posila Jan Liška. I když se zdálo, že se žáci konečně dočkají pravidelného celodenního vyučování, netrvalo dlouho a třetí a čtvrtá třída musely být opět spojené a vyučování probíhalo jen polodenně. Jan Pintr získal nové místo na zemské škole v Ústí nad Labem a náhradu za něj nebylo snadné sehnat. Nakonec na místo nastoupila Anna Tlamsová. Další roky se vyznačovaly vysokým počtem přesunů čkyňských učitelů. Prakticky každý školní rok alespoň jeden člen sboru musel odejít vyučovat jinam a nahradil ho jiný vyučující. Proto se během sledovaného časového období, tedy v letech 1918 – 1939, vystřídal na místní škole více než 40 učitelů. Každého musíme jmenovat, protože nikdo z nich nebyl lepší ani horší, všichni se podíleli na výuce čkyňských dětí.

Ve školním roce 1921/1922 nahradil učitele Lišku, který odcházel do Husince, Josef Toman a kromě dalších výše zmíněných učitelů ve škole vyučoval náboženství farář Blažek a Marie Vavrýnová ženské ruční práce. Josef Toman zde působil krátce a byl nahrazen Jaroslavem Kolářem, slečna Tlamsová pak Miloslavou Sarauerovou. Ta ovšem kvůli nemoci nemohla vyučovat, a proto musely být první a druhá třída více než 3 měsíce školního roku 1923/1924 spojené. Nakonec byla převelena do Husince, učitel Kolář do Mariánských Lázní a učitelství sbor se opět zcela změnil. Posílili ho Anna Tesařová a Adolf Černý. Kvůli nemoci Anny Tesařové se muselo opět nějakou dobu učit ve spojených třídách. Učitel Černý hned další rok musel odejít vyučovat do Vlachova Březí a do Čkyně nastoupila Františka Dušková.

1. března 1926 odešel do důchodu Václav Vavrýn, učitel, který více než 40 let pracoval ve školství. Škola se s ním velice srdečně rozloučila. Zastupujícím správcem školy se stal Jaroslav Vejšický a sbor učitelů posílil Václav Šedina. Učitel Vejšický byl však převelen do Bohumilic, a tak byl 28. srpna 1926 na místo ředitele definitivně jmenován Augustin Muttich. Novými členy sboru se stali Emilie Černožorská a Josef Vlček, oba dva působili na čkyňské škole pouze jeden rok a nahradili je Antonín Levý a Miloš Pšross. Pšross byl několik týdnů na jaře 1927 nemocný a ve výuce byl nahrazen Ladislavem Pilátem. Než přišel výpomocný učitel Pilát, musel správce školy několik dní vyučovat děti zcela sám, jelikož slečna Dušková vypomáhala v Bohumilicích a pan

Levý nesměl 5 dnů vyučovat, protože přišel do styku s dětmi nakaženými spálou, byla proto i na něj uvalena karanténa.

Františka Dušková na vlastní žádost odešla vyučovat do Čimelic a místo ní nastoupila Marie Šlemendová, hned další školní rok ji vystřídala Miloslava Saranerová. Ta ovšem ani nestihla začít vyučovat a už byla přemístěna do Prachatic a ve Čkyni začala učit Vilemína Sladovnicková. Již po roce ji vystřídala Růžena Havlová a ta byla po několika měsících nahrazena Bohumilou Nedbalovou. Když po třiceti letech ve školství odešla v únoru roku 1934 do důchodu Marie Vavrýnová, velmi oblíbená a především děvčaty milovaná učitelka ženských ručních prací, nastoupila za ní na zbytek školního roku Marta Šrámková, další rok nastoupila starší učitelka Karla Muttichová. Ta měla ovšem celou druhou polovinu školního roku zdravotní dovolenou, a tak ji musela dočasně nahradit Františka Novotná.

Ve školním roce 1934/1935 opustili čkyňskou školu hned dva učitelé, kteří zde působili sedm let, což bylo na tehdejší poměry neobvykle dlouho. Týkalo se to Antonína Levého, který poté působil jako řídicí učitel ve Zdíkově, a Miloše Pštrossa, který se stal učitelem a správcem ve škole v Drahonicích. Ve Čkyni místo nich nastoupili Josef Mašek a Bohumír Prokop. Za stále nemocnou učitelku Muttichovou byly do Čkyně přiděleny Ludmila Kochová a Eliška Zabloudilová. Další školní rok byl opět ve znamení čtených přesunů. Karla Muttichová požádala o odchod do důchodu a její žádosti bylo vyhověno. Dále učitel Prokop odešel do Netolic a učitelka Nedbalová musela odejít do školy v Boubské u Vimperka. Ihned po přemístění těchto učitelů dosadila zemská školní rada do Čkyně dva jiné vyučující, jimiž byli manželé Bohumila a Otto Denkovi. Spolu s nimi začal na zdejší škole vyučovat náboženství nově zvolený farář Václav Tlachna.¹²⁴

Jelikož Bohumila Denková musela být první čtyři měsíce nového školního roku ještě na mateřské dovolené, krátce ji zastupovala výpomocná učitelka Jarmila Veselá. Na začátku školního roku 1937/1938 byly učitelky Zabloudilová a Kochová přemístěny na jiné působiště a na zdejší školu byli nově jmenováni Josef Oberreiter a Marta Zámečnicková. Paní Zámečnicková krátce po nástupu onemocněla, a proto ji první rok nahradila Marie Pražáková a další rok Anna Vaněčková.

31. srpna 1938 se rozhodl velmi pracovitý a oblíbený řídicí učitel Muttich odejít do důchodu. Kromě správce školy tento rok odešel i Josef Oberreiter a učitelky

---

¹²⁴ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 16-119.

Zámečnicková a Vaněčková. Do Čkyně nastoupila Marie Kličková zvolená jako zatímní řídící učitelka, Emilie Půbalová a výpomocný učitel Josef Potužník, který po 6 měsících odešel. 1. února 1939 byl definitivně zvolen na místo řídícího učitele Jan Vejšický, který již na čkyňské škole vyučoval, ale v roce 1926 byl přemístěn na školu v Bohumilicích.¹²⁵

5.2. Žáci a výuka

Školní rok 1919/1920 je v kronice popsán jako první svobodný rok ve svobodné škole. Počet žáků se zatím nijak nelišil od počtu dětí před válkou nebo během ní. Školu navštěvovalo 244 žáků. Vyučování muselo být první poválečnou zimu dvakrát přerušeno pro nedostatek topiva a vánoční prázdniny byly díky tomu prodlouženy na dva týdny. Během následujících let se počty žáků snižovaly, ve školním roce 1923/1924 to bylo jen 173 žáků navštěvujících čkyňskou školu. Děti a často i učitele zasahovaly vlivem krutých zim a špatného zdravotního stavu různé nemoci jako chřipka, kašel, spalničky nebo kopřivka. Tento školní rok byl zvláštní tím, že byly zavedeny novinky v podobě nových předmětů. Začala se vyučovat občanská nauka, chlapecké ruční práce a také vaření a vedení domácnosti pro dívky.

Počty žáků nadále klesaly, avšak průměrná docházka se zvyšovala. Z 93,5 % v roce 1924 to bylo 95 % o dva roky později a číslo stále rostlo i přesto, že děti často chyběly kvůli práci v hospodářství nebo kvůli nemoci. Ve školním roce 1926/1927 byla škola týden uzavřená kvůli chřipce, další rok kvůli spalničkám a následující rok pro tuhé mrazy. Budova školy se několik let po válce dočkala nových oprav a vylepšení. Kromě výmalby byla zakoupena nová kamna a počítadla, byla vybudována žumpa a škola začala také platit jak pojištění na budovu, tak úrazové pojištění pro všechny děti.

Třicátá léta přinesla pro Čkyni mnoho změn ve školní sféře. Kromě toho, že se v kronice uváděla již pravidelně průměrná docházka, která v těchto letech činila cca 97 %, dočteme se v ní poprvé i o náboženském vyznání žáků. Zatímco ve školním roce 1932/1933 bylo přihlášeno 159 žáků římsko-katolického vyznání, 2 židé a 1 bez vyznání, o rok později se kromě katolíků, židů a žáků bez vyznání ve škole objevil i 1 žák československého a 1 československého vyznání. V těchto letech byli místní obyvatelé vyděšeni zrušením čtvrté třídy, které bylo ale během měsíce odvoláno, a

---

¹²⁵ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 8-29.

škola fungovala jako dřív. Trvalé bylo však zrušení pokračovací školy ve Čkyni. Začalo se také jednat o zřízení měšťanské školy.

V roce 1936 bylo zavedeno pro čtvrtou třídu vyučování zeměpisu. Výuku vedli vždy třídní učitelé za použití učebnic a atlasů, které škola zakoupila. Byla povolena také výuka německého jazyka, nejprve ve dvou odděleních 6 hodin týdně, pak bylo vyučování pozměněno pouze pro jedno oddělení po 3 hodinách týdně. Tento školní rok byl pro školu tragický, jelikož žáky zasáhla epidemie záškrtu a tři děti této nemoci podlely.¹²⁶

Poslední roky před vypuknutím druhé světové války byly charakteristické obavami a strachem z budoucnosti. Učitelský sbor zneklidňovala vyjednávání s německými menšinami žijícími v Československu. Dne 1. října 1938 začalo zabírání pohraničních krajů na Šumavě. Po zabrání Sudet se do Čkyně, která Němcům již nepodléhala, uchýlilo mnoho českých obyvatel a přestěhovala se sem i nedaleká měšťanská škola z Vimperka. Školní rok 1938/1939 byl zvláštní tím, že se ve Čkyni nacházely dvě školy zároveň.

Od 27. října 1938 probíhala výuka místní obecné školy dopoledne a výuka vimperké měšťanské školy odpoledne. Ve Čkyni byl v tomto období přebytek učitelů a naopak nedostatek prostoru pro vyučování. Místní městský úřad v prosinci toho roku upravil jednu místnost v chudobinci a obecná škola tím mohla začít vyučovat v pěti třídách. I když žáci připravovali oslavy ke dni svobody na 28. října, nic z toho se nekonalo. Byl to všední den jako každý jiný, ve školách se učilo, v továrnách se pracovalo. Zato 20. dubna měly děti povinně volno, jelikož na ten den připadaly narozeniny Vůdce Adolfa Hitlera. Tato věc jasně ukazuje, že se proměnila politická situace v zemi a také jak konkrétně tato změna ovlivnila školní výuku.¹²⁷

5.3. Pravidelné školní akce a oslavy

Pravidelně, až do roku 1938, žáci i učitelé čkyňské školy připravovali oslavu k významnému dni svobody na 28. října. Tento státní svátek byl každoročně slaven nejen školou, ale i Sokolem a hasičským či živnostenským spolkem. Žáci zahájili slavnost průvodem doprovázeným hudbou a dívkami v krojích, pak následovaly projevy. Večer se odehrálo divadelní představení a výnos z něj se věnoval sirotkům po legionářích. Divadlo hrály děti pravidelně po celý školní rok. Většinou se svým

¹²⁶ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 16-119.

¹²⁷ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 8-33.

učitelem nacvičily jedno představení ročně a předvedly ho ve Čkyni i ve Vimperku. Vybrané finance se využily například na žákovskou knihovnu nebo na zakoupení školních potřeb.

Důležitým dnem v roce byl pro celý národ 7. březen, jelikož na něj připadaly narozeniny prezidenta T. G. Masaryka. Z roku 1920 je v kronice tento zápis: „*Na den 7. března připadlo 70. výročí našeho milovaného prezidenta „tatička Masaryka“, jež bylo řádně oslaveno školní slavností dopoledne a večerní slavností s živým obrazem a divadelním představením „V červánkách svobody“.*“¹²⁸ Po roce 1935 se vždy 28. května slavily ještě narozeniny druhého československého prezidenta Edvarda Beneše.

Každý rok školu navštívil okresní školní inspektor. Dlouhé roky jím byl Josef Topka, ale když odešel do důchodu, dočasně ho zastoupil Karel Mrzena. Krátce na to byl definitivně ustanoven inspektorem František Dlouhý a tak to zůstalo několik dalších let. Po deseti letech byl inspektor Dlouhý vystřídán Emanuelem Horkým a inspektor Horký po třech letech Jakubem Honnerem. Ať už čkyňskou školu navštívil kterýkoli z inspektorů, vždy ji pochválil a vyslovil spokojenost s čistotou budovy i s prací učitelů.

Děti pravidelně pomáhaly ostatním v nouzi, když uskutečňovaly sbírku pro Červený kříž a také pro úřad Okresní péče o mládež ve Vimperku. Místním dětem se naopak pomáhalo při tzv. ošacovacích a stravovacích akcích, které se konaly jednou za rok. Školní rada, Česká okresní péče o mládež, rodičovské sdružení a další dobrovolníci jednou za rok poskytly několika nejchudším dětem oblečení a jídlo zdarma.

Po konci první světové války se začala připomínat různá výročí událostí, kterým doposud nebyla věnována taková pozornost. Pravidelně na konci každého školního roku se vzpomínalo na mistra Jana Husa, každé září se slavil den sv. Václava, vždy v listopadu se mluvilo o výročí slavné bitvy na Bílé Hoře a také o národním svátku Polska. V prosinci se připomínal den československé jihoslovanské vzájemnosti a slavil se tak národní svátek Jugoslávie. V květnu se konala pravidelně slavnost ke Dni matek, připomínal se také den úmrtí Milana Rastislava Štefánika a červenec byl spjat se dnem brannosti, který každoročně pořádal Sokol.

Pravidelně se konaly volby do Školní rady, jejichž výsledky byly vždy zapsány v kronice, takže o členech máme podrobné informace. I volby do Poslanecké sněmovny a do Senátu se týkaly školy, protože se většinou konaly ve školní budově a někteří

---

¹²⁸ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 19.

členové učitelského sboru zasedali v komisi. Po válce se začaly pravidelně konat schůze učitelů a rodičů. Obliba třídních schůzek rostla, a tak se v pozdějších letech konaly i dvakrát do roka. Rodiče si také pravidelně na konci školního roku mohli prohlédnout práce svých dětí na závěrečné výstavě školy.¹²⁹

Pro děti byl každoročně pořádán dětský den, který organizovala Česká okresní péče o mládež ve Vimperku. Akce se zúčastnily i školy z okolních obcí, děti jely do Vimperka na ozdobených vozech a na místě dostaly kávu a zákusky. Ve dvacátých letech se začaly vždy s blížícím se koncem školního roku uskutečňovat pro děti výlety. Žáci se podívali například do místního lihovaru, vlakem navštívily biograf ve Volyni, zvěřinec ve Strakonících nebo si prohlédli zámek spolu s loveckým zámečkem v Hluboké. Děti si také mohly ve škole společně oslavit Vánoce, jelikož se pravidelně ve třídách pořádaly vánoční besídky.¹³⁰

5.4. Mimořádné školní akce

Události, které se mezi válkami ve škole mimořádně připomínaly, měly silný vlastenecký charakter. Oslavovala se totiž různá výročí narození nebo úmrtí slavných českých spisovatelů, umělců či politiků a hovořilo se o významných bitvách. V roce 1926 se proto vzpomínalo na Františka Palackého, který měl výročí smrti, stejně tak se v dalších letech slavila výročí smrti Aloise Jiráska, Johanna Wolfganga von Goetheho, Jaroslava Vrchlického, Miroslava Tyrše, Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka nebo sv. Cyrila a Metoděje. U Jana Žižky z Trocnova, J. A. Komenského nebo K. H. Borovského se slavila významná výročí narození. Oslavy probíhaly ve škole, kdy každý z učitelů promluvil ve své třídě o významné osobnosti a připomněl její zásluhy pro národ.

Učitelé svým žákům také vysvětlovali dějinný vliv historických událostí, jako byla bitva u Zborova, bitva na Bílé Hoře nebo bitva u Lipan, od které v roce 1934 uplynulo 500 let. Žáci čkyňské školy se zúčastnili slavnosti k příležitosti 100. výročí československé hymny, která se konala ve Vimperku. V roce 1936 si také připomněli výročí 100 let od vzniku slavné básnické sbírky *Máj* autora Karla Hynka Máchy.

Budova školy se dočkala mezi válkami dvou větších oprav. Jedna proběhla v roce 1922 a druhá o prázdninách v roce 1930. Důkladnější byla druhá z nich, kdy byla škola zevnitř i zvenku vymalována, na venkovní zdi byly opraveny římsy, řemeslníci

¹²⁹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 16-113.

¹³⁰ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 8-31.

vytmelili a natřeli všechna okna a žáci čtvrté třídy se dočkali nových moderních lavic a otáčecích tabulí. Ve stejném roce správce školy přikoupil od majitelů čkyňského velkostatku pozemek sousedící s budovou školy a došlo tak k rozšíření školní zahrady. Ve smlouvě byla také uvedena poznámka, že do budoucna bude možné na parcele přistavět školní budovu.

Velmi mimořádnou a očekávanou událostí nejen pro čkyňské žáky, ale pro všechny obyvatele republiky, byl VII. slet Sokolů v Praze v červnu roku 1920. První akce takového charakteru po válce poutala pozornost všech. Ve školní kronice je popsán podrobný program celého sletu, kterého se zúčastnili i místní členové tělocvičné jednotky Sokol a učitelský sbor v celkovém počtu 35 osob. O akci se v ní hovoří jako o nezapomenutelném dni všenárodního sbratření, který dává příslib k další úspěšné práci.

Pro žáky školy se většinou jednou za rok organizovala nějaká zvláštní událost v podobě výletu, přednášky nebo divadelního představení. Vánoční svátky dětem zpříjemnili manželé Adamovi z Plzně, kteří jim se svým loutkovým divadlem sehráli o prázdninách dvě pohádky. Žáci také zhlédli ve Vimperku zvukový film Psohlavci nebo měli možnost poslechnout si přednášku pražského docenta Lince, který hovořil na téma úrodnosti ovocných stromů a o správné obraně proti škůdcům. V dubnu roku 1934 měli žáci i široká veřejnost možnost zúčastnit se včelařského kurzu, který organizoval místní včelařský spolek.¹³¹

5.5. Události s vlivem na školu

První poválečný rok jednohlasně odsouhlasilo Národní shromáždění zákon o rovnosti příjmů státních i učitelských zaměstnanců. Pro učitele měl tento krok velmi motivující význam a 7. říjen 1919 se stal, podle zápisu v kronice, památným dnem v dějinách učitelského života. Po dvaceti letech snahy o zlepšení finančních podmínek učitelů se všichni dočkali zadostiučinění. Jejich radost ale netrvala dlouho. Již v roce 1922 vyšel v platnost tzv. zákon o úpravě platů, který státním i školním zaměstnancům platy opět snížil. Národní shromáždění udělalo ještě další významné kroky. V lednu 1920 vydalo Ústavu, která mimo jiné obsahovala i tzv. jazykový zákon, jímž byl český jazyk prohlášen oficiálním státním jazykem.

---

¹³¹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 16-120.

Velmi nadšeně žáci i učitelé přivítali zprávu, že ve volbě prezidenta Československé republiky v roce 1927 zvítězil opět T. G. Masaryk. Velikou ranou byla pro všechny jeho rezignace, kterou oznámil 14. prosince 1935. V kronice se píše: „*Byl to muž, na něhož jsme si tak zvykli, že ještě dlouho, až se vysloví slovo prezident, budeme mysliti jen na Masaryka. Veškerý národ přeje svému prvnímu prezidentovi, aby ještě dlouho se těšil klidu a ticha života.*“¹³² Ještě o něco více prožívali lidé Masarykovu smrt, která nastala 14. září 1937: „*Tichý pláč se ozývá stejně v doškových chatách jako v síních paláců, v prostínech třídách našich škol jako v aulách našich universit.*“¹³³ 18. prosince 1935 byl zvolen druhý prezident ČSR Edvard Beneš, který byl považován za Masarykova nejlepšího žáka, a obyvatelé ho vřele přijali. Beneš abdikoval 5. října 1938 a vystřídal ho Emil Hácha. O tom, jak obyvatelstvo reagovalo na tyto události, v kronice nic nenalezneme.¹³⁴

Kromě politických událostí ovlivňovaly chod školy i přírodní jevy. Nejvíce ovlivňovala vyučování zima. Ve školním roce 1923/1924 proběhla, podle zápisu v kronice, velice dlouhá a krutá zima. Topilo se od září až do května a v prosinci rtuť teploměru klesala až k -25 °C. Po zimě následovalo deštivé a sychravé léto a to znamenalo pro hospodáře špatnou úrodu a zdražování základních potravin. O několik let později zasáhlo Čkyni a okolní obce silné krupobití. První vlna krupobití přišla na začátku letních prázdnin roku 1934 a silně poničila domy v obci, včetně budovy školy, kde došlo ke kompletnímu zničení střechy i zahrady. Za necelé dva měsíce přišla druhá vlna krupobití a dokonala to, co se poprvé nepodařilo. Díky živelné pohromě darovalo Státní nakladatelství čkyňské škole knihy pro výuku, od dalších dobrovolníků získala tužky a pastelky a od ministerstva školství a národní osvěty pak 5000 Kč na opravu školní budovy.

Také požáry v blízkosti školy zasáhly do výuky. V dubnu roku 1922 hořelo v domě u Rohlíků a škola byla ten den plná dětí, nábytku a jiných věcí obyvatel zasažených požárem. V ten den se proto nevyučovalo. Byl to již třetí požár v pořadí, který postihl stejný dům. Majitele domu proto podezřívali z úmyslného žhárství, jelikož si platil vysoké pojistné. Požár ve stejném obydlí vypukl i počtvrté v roce 1933. Všechny čtyři požáry označili úředníci za úmyslně založené, žhář však pro nedostatek důkazů nikdy nebyl dopaden.

---

¹³² SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 108.

¹³³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 10.

¹³⁴ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 8-31.

Všichni obyvatelé republiky si museli zvyknout na nový formát času. Od 1. června 1922 byl zaveden 24 hodinový formát, který měl zamezit omylům mezi ranním a nočním časem. V listopadu 1926 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty nařízení o změně počátku vyučování. Nově se vyučovalo od půl deváté ráno, dopoledne probíhaly hodiny dvakrát po 50 minutách a dvakrát po 40 minutách. Odpoledne následovaly hodiny, které trvaly 60 minut.¹³⁵

6. Obecná škola ve Čkyni v letech 1939 – 1945

6.1. Učitelský sbor

Na počátku školního roku 1939/1940 byla řídící učitelkou čkyňské obecné školy Marie Kličková, která již několikrát školu vedla jako zastupující ředitelka, a když Jaroslav Vejšický odešel do penze, tuto funkci převzala definitivně. Tento i následující školní rok zde vyučovali Bedřich Veselý, Alois Falář, manželé Denkovi, Emilie Půbalová a novou posilou sboru byla Vilemina Sladovnicková, kterou však hned 4. září přeložili jako výpomoc do školy ve Svaté Mării. Náboženství stále vyučoval farář Václav Tlachna.

Marie Kličková ve funkci ředitelky místní školy setrvala pouze necelé dva roky a 31. března 1941 požádala o odchod do penze. Od prvního dne měsíce dubna se stal řídícím učitelem Otto Denk. Z důvodů, které nejsou v kronice školy uvedeny, začala Marie Kličková od poloviny dubna až do konce školního roku opět vyučovat a byla jí vyplácena odměna ve výši rozdílu mezi zaopatřovacím platem v penzi a učitelskou odměnou, kterou dostávala dříve. Do vedení školy již ale nijak nezasahovala.

Ve školním roce 1941/1942 byl počet učitelů nižší, jelikož i žáků na obecné škole ubylo, a to následkem nově zavedených zákonů o přestupu dětí z obecné školy do školy měšťanské. Podrobněji o těchto změnách budeme hovořit v dalších kapitolách. Ve škole tedy vyučovali tito vyučující: Ředitel Otto Denk, Bohumila Denková, Emilie Půbalová, dále katolický farář Tlachna a farář českomoravské církve Schmied. Alois Schmied byl v důsledku snížení počtu školních tříd ve Čkyni přemístěn do Bohumilic. Když byla 31. prosince 1941 učitelka Denková propuštěna, jelikož byla vdaná, nastoupil za ní učitel Falář zpět. Už 1. května 1942 ale Denková získala povolení od ministerstva školství a národní osvěty a mohla se tak znovu vrátit do školy. Od dubna

---

¹³⁵ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1917 – 1937*, s. 16-113.

1942 až do konce školního roku byl kvůli nemoci ve škole nepřítomen ředitel Otto Denk. Nevyučoval, ale správu školy vykonával z domova. Konec školního roku poznamenala tragédie v učitelském sboru. V červenci zemřela ve věku 39 let Emilie Půbalová, oblíbená učitelka zemských ručních prací.

Další školní rok se počet osob vyučujících na čkyňské škole opět zvýšil. Kromě ředitele a jeho manželky zde působili Alois Falář, učitelka němčiny Anna Kloudová a učitelka domácích nauk Eliška Dusilová. Náboženství vyučovali již tři muži, Tlachna, Schmied a diakon církve českobratrské Jan Mihulecký. V březnu roku 1943 do školy nastoupila ještě Ludmila Dolejší. Ředitel Denk tento rok úspěšně složil povinnou zkoušku z německého jazyka, která se konala před zvláštní zkušební komisí ve Strakonících.

Složení učitelského sboru ve školním roce 1943/1944 se nijak nezměnilo. Výuku ale silně ovlivnila nemoc tří učitelů. Nejprve onemocněla Anna Kloudová, která nevyučovala od 15. září až do konce října. Následovala ji učitelka Denková, kterou nemoc zasáhla na konci září, a nakonec onemocněl i Alois Falář. Nejprve byl výpadek učitelů vyřešen spojením některých ročníků, ale pak byl do školy do konce školního roku přiřazen výpomocný učitel Vladimír Dvořák a později i Josef Tomeš. V červenci byla ze školy propuštěna Bohumila Denková, jelikož nevykonala povinnou zkoušku z německého jazyka. Musela nastoupit na úřad práce a ten ji přidělil jako dělnici do zahradnictví Františka Černého ve Čkyni.

Počátek posledního školního roku probíhajícího za druhé světové války ve Čkyni vyučovali opět stejní učitelé včetně farářů. Jedinou novou členkou sboru byla výpomocná učitelka německého jazyka Věra Šavrdová. Ta byla však 20. září 1944 převelena do Nahořan a čkyňskou školu opustila. V listopadu školu opustil Alois Falář, který nastoupil jako zástupce ředitele do školy v Malenicích. Jeho zástupkyně Božena Němcová musela po deseti dnech ve Čkyni také odejít do Malenic. Na čkyňské škole tak zůstal jen ředitel Denk a jediná učitelka Kloudová. Žáci byli proto rozděleni do dvou tříd. I Anna Kloudová školu opustila. Dobrovolně zažádala o přeřazení na chlapeckou školu do Budějovic a náhradou za ní se stala Věra Šavrdová, která již tento rok ve Čkyni krátce působila. Bohumila Denková, která pro nevykonanou zkoušku

z německého jazyka musela školu opustit, se k vyučování vrátila 6. května 1945. V červnu potom přestoupili Alois Falář a Věra Šavrdová na měšťanskou školu.¹³⁶

6.2. Žáci a výuka

Na začátku roku 1939 vydala vláda Protektorátu Čechy a Morava nové nařízení o maximálním počtu žáků ve třídě. Nejvyšší obsazenost třídy stanovila na 45 dětí a ve Čkyni musela být proto zřízena jedna pobočka třídy navíc. Obecná škola měla tedy čtyři ročníky, ale třetí třída byla kvůli vysokému počtu dětí rozdělena na dvě oddělení, a tak fungovalo pět tříd. Dočasně byla nově otevřená třída umístěna v budově chudobince, jelikož žádný jiný vhodný prostor v obci nebyl. Ve školním roce 1939/1940 školu navštěvovalo 136 žáků, jedna vyučovací hodina trvala 45 minut a výuka probíhala polodenně, jelikož se obecná škola střídala s měšťanskou školou z Vimperka. O vimperské škole budeme hovořit v samostatné kapitole. Pololetní prázdniny se v tomto roce kvůli tuhým mrazům a nedostatku topiva protáhly a trvaly od 1. února až do 4. března 1940. Během volna si děti docházely dvakrát týdně do školy pro domácí úkoly z počtů a z jazyka.

Nový školní rok začal lépe než ten předešlý. Pátá třída obecné školy už nemusela sídlit v chudobinci, ale byl pro ni upraven pokoj v bytě řídící učitelky. Děti tento rok nastoupilo 112. Vyučovat se mohlo po dvou letech opět celodenně od 8 hodin ráno do 15 hodin odpoledne. V tomto školním roce bylo vydané nové nařízení o povinné výuce německého jazyka na obecných i měšťanských školách. Další nařízení upravilo pořadí předmětů a počet hodin jejich výuky. Upřednostňovaly se náboženství, vyučovací jazyk, německý jazyk a vlastivěda. Naopak občanská nauka se z výuky zcela vyřadila. Vánoční prázdniny trvaly měsíc a skončily 20. ledna 1941. Docházka v tomto roce činila 94,4 %.

Ve školním roce 1941/1942 navštěvovalo obecnou školu jen 103 dětí. Stalo se tak kvůli novému nařízení, díky kterému všichni žáci z pátých a 40 % ze čtvrtých ročníků přestoupili na měšťanskou školu. Žáci byli proto rozděleni do dvou tříd a každá třída pak do tří postupových ročníků. První třídu navštěvoval první, druhý a třetí postupový ročník, druhou třídu potom čtvrtý, pátý a šestý postupový ročník. Dopolední vyučování nově začínalo v půl deváté. Vánoční prázdniny se opět protáhly a trvaly od

---

¹³⁶ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 7-46.

19. prosince 1941 do 3. března 1942. Žáci si během volna docházeli pro úkoly jednou týdně. Od druhého pololetí se rozšířila výuka němčiny i na první a druhý postupový ročník a pro další ročníky se zvýšil počet výukových hodin. Pro lepší kvalitu výuky se děti dělily do skupin po 35 a ve Čkyni byla proto otevřena tři oddělení, ve kterých se povinně vyučovalo podle časopisů *Wir unterrichten deutsch* a *Wir lernen deutsch*.

Rok 1942/1943 začal 2. září a žáci byli rozděleni do třech tříd, z nichž v každé byly dva postupové ročníky. Celkem nastoupilo 120 žáků. V listopadu výuka dva týdny neprobíhala kvůli velkému počtu dětí nakažených záškrtkem. Vánoční prázdniny trvaly od 18. prosince 1942 do 11. ledna 1943. Poprvé se v kronice uvádí zápis o velikonočních prázdninách, které trvaly od 21. dubna do 2. května. Nově se také dočítáme o pracovním nasazení žáků druhých a třetích tříd, kteří vypomáhali na velkostatku ve Čkyni při pletí lnu a máku. Podle odpracovaných hodin pak dostávali finanční odměnu. Týkalo se to těch dětí, které nemusely pomáhat doma s hospodářstvím. V srpnu muselo 8 dětí z místní školy odjet česat chmel.

V následujícím školním roce nastoupilo 125 žáků do třech tříd, které byly rozděleny na osm postupových ročníků. Hned na konci září musela být škola zavřena kvůli planým neštovicím, které děti zasáhly. Vánoční prázdniny začaly 21. prosince 1943 a trvaly 3 týdny. Velikonoční začaly 6. dubna a skončily 12. dubna 1944.

Školní rok 1944/1945 docházelo do obecné školy 125 dětí. Vánoční prázdniny začaly 22. prosince, ale byly prodlouženy na neurčito, jelikož škola musela být vyklizena a připravena na ubytování uprchlíků. V obecné škole se nacházelo 84 osob, všichni se stravovali v hostincích a ředitel i učitelé měli povinnost se o ně náležitě starat. Děti si vyzvedávaly úkoly jednou týdně v hostinci U Černých.

Dne 6. května 1945 bylo na obecné škole ve Čkyni zahájeno vyučování v obnovené Československé republice. Od 22. května byla v přízemí školy ubytovaná americká armáda, ale vyučování to nijak neomezilo, jelikož se třídy vešly do prvního patra budovy. Na počátku června odešli všichni schopní žáci šestých, sedmých a osmých ročníků do měšťanské školy, celkem to bylo 30 dětí. 20. srpna budovu školy opustili američtí vojáci a začal veliký úklid. Dělníci školu vymalovali, ale problém nastal s úklidem. Nikdo nestál o výdělek, jelikož všichni měli dost peněz, ale nemohli si za ně nic koupit. O úklid se tak postaral čerstvě založený Svaz české mládeže. Děti za

dva večery třídy připravily k novému vyučování, ukázaly tím kladný postoj ke škole a dočkaly se za to poděkování od ředitele.¹³⁷

6.3. Pravidelné školní akce a oslavy

Nejčastější pravidelnou událostí, kterou škola podstupovala minimálně jednou za rok, byla návštěva školního inspektora. Inspektor Honner byl v dubnu 1939 převelen do Turnova a na jeho místo nastoupil Jaroslav Kovařík z Klatov. Po něm vykonával tuto funkci Stanislav Kubát a ještě před koncem druhé světové války ho vystřídal Josef Mrázek. Okresní školní inspektoři vždy vyjádřili spokojenost se stavem výuky a udělili učitelům rady, jak vše ještě zlepšit. Ke konci války se četnost návštěv inspektorů nápadně zvyšovala. V kronice ve školním roce 1943/1944 je o takové návštěvě zápis hned třikrát. V následujícím školním roce navštívil čkyňskou školu inspektor Mrázek v září, v říjnu i v listopadu. Zvláštní událostí byla návštěva Karla Hofmanna z německé obchodní školy v Praze, což byl ústřední inspektor výuky německého jazyka na českých školách.

Vždy 15. března žáci školy oslavovali výročí založení Protektorátu Čechy a Morava. Oslavy ale nebyly nijak honosné, šlo spíše o připomenutí a vysvětlení události žákům v hodinách. V sledovaném období se každý rok 20. dubna oslavovaly narozeniny Adolfa Hitlera. Po učitelských projevech měly děti volno. 12. července 1942 oslavil sedmdesáté narozeniny státní prezident Emil Hácha. Ve škole se k této příležitosti konala slavnost již několik dní předem, protože 12. červenec spadal do hlavních prázdnin. Žáci se sešli v ozdobené třídě a ředitel měl projev o životě a díle prezidenta. Když se oslavovalo páté výročí zvolení Emila Háchy prezidentem, vyslechli žáci slavnostní relaci školního rozhlasu. Stejně se připomínala vždy 4. června smrt říšského protektora Reinharda Heydricha.

Mezi další události, které se ve škole pravidelně konaly, patřily stravovací a ošacovací akce. Pro stravovací akci bylo charakteristické, že vždy v zimním období, přibližně od ledna do března, škola vařila polévku pro nejchudší děti trpící podvýživou. Náklad za rozdané jídlo hradil úřad České okresní péče o mládež. V zimě roku 1939/1940 ve Čkyni dostávalo polévku 43 až 45 žáků. Při ošacovací akci dostávalo několik nejchudších dětí zdarma oblečení a obuv.

---

¹³⁷ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 7-45.

Žáci museli sbírat starý materiál jako papír, gumu, kosti nebo kov. Zpočátku děti nevykazovaly požadované výsledky a tak jim bylo několikrát připomenuto, že se jedná o povinnou činnost. Zodpovědnost za sběr nesli učitelé. Po důrazném napomenutí došlo k velkému zlepšení výsledků. Žáci v prvním čtvrtletí roku 1943 odevzdali celkem 2166 kg hmot, což bylo zlepšení oproti poslednímu sběru o 440 %. Kromě pravidelného sběru hmot děti musely sbírat léčivé rostliny, sušit je a následně je odevzdávat do sběren. Za vydělané peníze se kupovaly školní potřeby pro chudé žáky.

Každý rok navštěvoval školu lékař, který prohlédl žáky a zhodnotil jejich zdravotní stav. V říjnu roku 1941 lékař prohlédl jen děti narozené v letech 1928 – 1931 a vedl o jejich zdravotním stavu podrobný zápis do speciálních dokumentů, které musely obsahovat i fotky dětí (jednu zepředu a jednu ze strany). V kronice máme několik zápisů o očkování, které lékař vykonal, například proti záškrtu. V rámci akce Péče o chrup lékař také kontroloval dětem zuby a případné problémy oznámil rodičům. Kromě žáků čekala jedna prohlídka i na učitelský sbor, který se musel podrobit rentgenologickému vyšetření, aby se vyvrátila možnost onemocnění tuberkulózou.

Když bylo zavedeno přecházení žáků z obecné školy do školy měšťanské, zavedly se také zkoušky, které museli žáci vždy před nástupem do měšťanské (hlavní) školy vykonat. Z července roku 1944 je v kronice zápis: *„Konaly se přijímací zkoušky do prvního ročníku hlavní školy. Z 21 žáků čtvrtého postupného ročníku bylo ke zkoušce připuštěno 12 žáků (5 hochů a 7 dívek). Z nich bylo přijato 11 žáků (5 hochů a 6 dívek).“*¹³⁸

Během druhé světové války se několikrát do roka konaly kurzy německého jazyka, které museli učitelé povinně absolvovat. Kurzy probíhaly zvláště pro učitele a pro ředitele škol. Ředitel místní školy Denk na takový kurz dojížděl do Strakonice. Učitelé ze Čkyně i okolí navštěvovali kurz přímo na čkyňské škole. Pokud někdo kurz nenavštěvoval nebo nevykonal úspěšně zkoušku z německého jazyka, byl to důvod k propuštění z učitelského místa. To potkalo místní učitelku Bohumilu Denkovou, o které jsme mluvili již výše.¹³⁹

6.4. Mimořádné školní akce

Školních událostí, které nebyly plánované a neměly tedy pravidelný charakter, v tomto období nebylo mnoho. Takové akce se týkaly především vzdělávání a školení

¹³⁸ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 40.

¹³⁹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 7-43.

vyučujících, popřípadě žáků. Kromě pravidelných kurzů němčiny musel učitelský sbor navštěvovat také další kurzy s jinými tématy. Učitel Alois Falář musel v roce 1942 absolvovat desetidenní přeškolovací kurz ve Volyni, kde se přednášela dějepisná látka z hlediska změněných státoprávních poměrů.¹⁴⁰ Další dějepisný kurz se konal přesně za rok a měl to být přípravný kurz na znovuzahájení výuky dějepisu na národních školách. Kurzu se musel zúčastnit minimálně jeden vyučující z každé školy, který bude dějepis vyučovat. Poněkud odlišným kurzem byl kurz protiletecké ochrany, který se konal od 5. do 7. ledna 1944 ve Volyni, organizoval ho okresní školní inspektor a přednášeli na něm odborníci ze Strakonice. Takové akce se museli všichni učitelé zúčastnit povinně.

Pro žáky se konaly také výchovné akce. Například řídící učitel pronesl k žákům přednášku na téma dopravní ukázněnosti. Dětem vysvětloval, jak se mají chovat na cestách, silnicích a jak používat chodníky. Zdůraznil důležitost dodržování dopravního řádu. Po atentátu na Reinharda Heydricha musel ředitel školy svolat všechny zaměstnance i žáky školy a mimořádně pronést projev, ve kterém důrazně apeloval na dodržování nařízení ministerstva školství, které znělo: *„Požadujeme bezvýhradný kladný postoj k Velkoněmecké říši, věrnost Vůdci, státnímu prezidentovi a protektorátní vládě. Podlý atentát na zastupujícího říšského protektora 44 Obergruppenführera a generála policie Reinharda Heydricha se odsuzuje co nejostřeji.“*¹⁴¹

V předchozí kapitole jsme hovořili o sbírkách nejrůznějšího typu, které žáci prováděli pravidelně každý rok. Během války se ale konaly i mimořádné sbírky. V lednu 1942 například proběhla v celé Říši i v Protektorátu sbírka zimních potřeb pro německé vojáky na východní frontě. Akci uskutečňovali žáci obecné a hlavní školy dohromady. V roce 1943 sbíraly děti knihy, hry a pohlednice pro české dělníky v Říši. Ve Čkyni se vybralo 23 knih, 1 hra a 10 pohlednic. Ministerstvo školství nařídilo také sbírku ve prospěch Německého červeného kříže. Další nařízenou sbírkou měla česká mládež přispívat úřadu Sociální pomoci. Žáci i učitelé vždy alespoň malý obnos vybrali.

Příjemnějšími dny byly ty, při nichž se vzpomínalo na významné umělce. V roce 1941 si žáci připomněli výročí 100 let od narození slavného hudebního skladatele Antonína Dvořáka. V hodinách učitelé hovořili o životě a díle tohoto autora. Podobně si žáci středních a vyšších ročníků obecné školy povídali o Wolfgangu Amadeu Mozartovi, od jehož smrti v prosinci téhož roku uplynulo 150 let. Ke kladným školním

---

¹⁴⁰ SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 26.

¹⁴¹ SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 24.

událostem patří dále vysázení ovocných stromů na školní zahradě, čímž vznikl ovocný sad. A také kompletní rekonstrukce bytu pro řídícího učitele, který několik let nebyl obyvatelný.¹⁴²

6.5. Události s vlivem na školu

Nejvýraznější událostí, která proběhla v březnu 1939 ještě před propuknutím druhé světové války a velice ovlivnila veškeré sféry života nejen ve Čkyni, byla okupace Československa a zabraní Sudet. Čkyňské obce se to zásadně dotklo, jelikož se stala útočištěm vyhnaných Čechů ze zabraného Vimperka a dalších okolních vesnic. Od té doby byla veškerá státní a veřejná oblast pod vlivem nacistického Německa a to se týkalo i školství. Ve sledovaném časovém období proběhlo mnoho změn a nařízení, které různě upravovaly povinnosti učitelů i žáků, výuku či hodnocení.

V srpnu 1941 vydalo ministerstvo školství a národní osvěty nařízení, kterým byla upravena organizace obecných a měšťanských škol. Obecné školy měly mít od následujícího školního roku všude osm postupových ročníků. Měšťanské školy toto nařízení stanovilo jako výběrové školy, do kterých bude přestupovat maximálně 35 % nejúspěšnějších žáků čtvrtého postupového ročníku obecných škol. Na přechodnou dobu dvou let smělo do měšťanské školy postoupit 40 % žáků. Ze čkyňské školy postoupilo 12 žáků. Ihned po tomto nařízení přišla další změna. Ministerstvo zrušilo označení „měšťanská škola“ a nahradilo ho názvem „hlavní škola“. Další nařízení upravilo učitelům délku dovolené o hlavních prázdninách. Směli mít jen 21 volných dnů a zbytek prázdnin museli pracovat buď na obecních či okresních úřadech, popřípadě pomáhat při zemědělských pracích. Pozdějším výnosem ministerstva školství bylo stanoveno, že i během školního roku museli učitelé 1-2 hodiny denně pomáhat na úřadech.

Zajímavostí z této doby je nařízení zapečetit a uschovat dosud vedené školní kroniky a začít psát kroniky zcela nové. Školní rok 1938/1939 je tedy ještě zapsaný ve staré kronice, pak je do roku 1944/1945 vedena zvláštní školní kronika a po osvobození Československa se kronikář vrací zpět k původní knize a dokončuje v ní školní rok 1945. Nově vedená kronika se vyznačuje strohostí a krátkostí zápisů, kronikář se nepouštěl do žádných projevů nevůle vůči tehdejšímu stavu země. Jeho první zápis po konci války zní: *„Při předčítání zápisů z doby nesvobody nechť si čtenář uvědomí, že*

---

¹⁴² Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 14-39.

*byly psány v době největšího útisku v dějinách našeho národa, kdy třeba jen jedno nepatrné slůvko, které se kronikáři tak často dralo na papír, mohlo mít nejen pro pisatele, ale i pro celou školu hrůzné následky. Dnes opět ve svobodné československé škole s radostí otvírám školní kroniku...*¹⁴³

Pro další vývoj událostí mělo velký význam zvolení nového zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha, který do své funkce nastoupil v Praze 26. září 1941. 27. května 1942 byl na Heydricha spáchán atentát a on poté 4. června zemřel v nemocnici na Bulovce. Mezitím v lednu 1942 jmenoval prezident Hácha novou vládu a ministrem školství a národní osvěty se stal Emanuel Moravec. V kronice se dočítáme také o jmenování Wilhelma Fricka do funkce říšského protektora v Čechách a na Moravě, o nástupu Karla Hermanna Franka na místo státního sekretáře u říšského protektora a také o jmenování náčelníka německé policie Heinricha Himmlera.

Když se blížil konec války, škola musela být k dispozici německým uprchlíkům. V dubnu 1945 obcí neustále proudila auta s německými uprchlíky, v noci jela a ve dne se ukryvala pod stromy a ve dvorech domů. Nad obcí denně přelétávala angloamerická hloubková letadla a pátrala po nich. Bombardování nádraží v nedaleké Volyni zapříčinilo úplné odstříhnutí Čkyně od okolního světa, jelikož nefungovaly telegrafy ani telefony. Občané se obávali blížící se fronty, připravovali se na útěk z domovů, kopali skryše a zazdívali nejcennější předměty do sklepů. Když konečně nadešel vítězný 5. květen 1945, lidé ničili německé nápisy, vyvěšovali československé vlajky, Národní výbor převzal správu města a četníci začali odzbrojovat německé uprchlíky. 6. května projížděly Čkyní zástupy tanků americké armády, jež občané s radostí celé odpoledne vítali.¹⁴⁴

7. Měšťanská škola ve Čkyni v letech 1939 – 1945

7.1 Učitelský sbor

Od 1. září 1939 ve Čkyni fungovala měšťanská škola, která zahrnovala dvě části. Byl povolen první ročník neújezdni veřejné měšťanské školy ve Čkyni. Kvůli nařízení o maximálním počtu žáků musely být otevřeny dvě oddělení. Další tři třídy byly přenesené z měšťanské školy z Vimperka. Správou byla nově otevřená čkyňská měšťanská škola podřízena vimperské přenesené škole.

¹⁴³ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 37.

¹⁴⁴ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1940 – 1945*, s. 7-46.

Od počátku školního roku 1939/1940 byl ředitelem měšťanské školy Jan Kouba. Dále zde vyučovali Stanislav Luhan, Vojtěch Beran, Vlastimil Bejdl, Božena Novotná, Věra Wolfová a Ludmila Moslerová, která kromě čkyňské školy vyučovala i ve Výškovicích. Římskokatolické náboženství vyučoval místní farář Tlachna, českobratrské Jaroslav Kučera z Volyně a československé Zdeněk Schmied z Husince.

Ve školním roce 1940/1941 na přenesené škole působil ředitel Kouba, nově přijatý Jan Jiřík a dále učitelé Beran, Luhan, Novotná a Moslerová, která se však provdala a kvůli tomu musela školu na konci října opustit. Na její místo nastoupila Julie Pavelková. Na neújezdní škole pak vyučovali Vlastimil Bejdl, Bohumil Veselý, Anastázie Tůmová a František Koupal. V průběhu roku školu opustila Julie Pavelková, za níž nenastoupila žádná náhrada, a učitelé se ve výuce museli střídat. Nebylo proto výjimkou, že vyučovali i 34 hodin za týden. Na konci školního roku byla propuštěna také učitelka Tůmová.

Následující školní rok byl učitelský sbor rozšířen o čtyři členy. Nově nastoupil Jaroslav Nozar, Josef Tomeš, Anna Kloudová a Eliška Dusilová. Obě učitelky vyučovaly zároveň také na obecné škole ve Čkyni. Ředitel Jan Kouba požádal o přeložení do penze, a tak od 1. srpna 1942 na jeho místo nastoupil Stanislav Luhan. V roce 1942/1943 do školy nově nastoupili Václav Sedláček a Miloslav Černý. Novým byl také vyučující českobratrského náboženství Jan Mikulecký. Učitel Bohumil Veselý byl v dubnu 1943 nasazen do pracovního poměru v Říši a musel odjet transportem do Lince.

Školní rok 1943/1944 byl typický úbytkem žáků na škole, a proto museli dva učitelé opustit svá místa ve Čkyni a nastoupit jinde. Byli jimi učitelé Sedláček a Černý. Nově nastoupila Marie Vávrová. Další školní rok se sbor učitelů významně změnil. Odešla učitelka Vávrová, také Tomeš a Nozar. V průběhu roku školu ještě opustily učitelky Novotná a Dusilová. Novými posilami byli Růžena Dvořáková a Václav Burjan, přičemž Burjan na škole setrval kvůli nemoci jen několik měsíců.¹⁴⁵

7.2 Žáci a výuka

V prvním roce fungování měšťanské školy ve Čkyni byly otevřené tři třídy. První třída patřila k nově otevřené neújezdní škole, plně se podřizovala přenesené měšťanské škole a byla kvůli vysokému počtu žáků rozdělená na dvě oddělení. Pro nedostatek místa

---

¹⁴⁵ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1939 – 1945*, s. 3-77.

sídlilo jedno oddělení v místním chudobinci a druhé oddělení v přízemí obecné školy. Třídy přenesené školy z Vimperka byly dvě, druhá třída byla také rozdělená na dvě oddělení. Všechny třídy sídlily v prvním poschodí obecné školy. Vyučování kvůli tomu probíhalo jen polodenně. Celkový počet žáků v roce 1939/1940 činil 164. Pololetní prázdniny v tomto roce se dvakrát pro špatné počasí a nepříznivé válečné poměry prodlužovaly a trvaly tak od 1. února do 3. března 1940. Školní docházka činila 96,2 %, takže byla poměrně vysoká. Poprvé máme v kronice zápis také o klasifikaci žáků. Dozvídáme se proto, že bylo ze školy propuštěno 47 žáků, 7 dětí muselo vykonat opravnou zkoušku, 9 jich muselo svou třídu opakovat a do dalších ročníků postoupilo 141 žáků.

Školní rok 1940/1941 již začala výuka ve vlastní školní budově, která byla přestavěna z továrny Bohumila Zámečnicka. Veřejná neújezdní škola měla tento rok už dvě třídy, každou rozdělenou na dvě oddělení. Přenesená škola měla třetí třídu o dvou odděleních a čtvrtou třídu. Celkový počet žáků na měšťanské škole byl 205. Vánoční prázdniny kvůli nedostatku topiva trvaly od 20. prosince 1940 do 19. února 1941. V tomto roce školu opustilo 61 žáků, 3 museli dělat opravné zkoušky a 12 jich propadlo a muselo ročník opakovat.

Ve školním roce 1941/1942 počet dětí ve škole ještě stoupl, protože byla měšťanská škola neújezdní přeměněna na měšťanskou školu újezdní (obvodovou) a nově do Čkyně mohli docházet žáci z obce Malenice (Straňovice, Zlešice, Zlešičky) a z obce Zálezly (Kovanín). Neújezdní škola měla již tři třídy, druhá a třetí měly stále dvě oddělení. V přenesené škole naopak zbyla už jen jedna třída čtvrtého ročníku. Celkem tento rok docházelo do školy 252 dětí. Vánoční prázdniny trvaly od 19. prosince 1941 do 3. března 1942. Od 9. února se vyučovalo jeden den v týdnu. Školu na konci roku opustilo 76 dětí, 9 jich muselo opakovat, 6 z nich muselo dělat znovu zkoušky. Docházka byla 94,2 %. Tento rok zanikla přenesená měšťanská škola z Vimperka a ve Čkyni zůstala tudíž pouze hlavní újezdní škola. Tak zněl její nový název, který v tomto roce dostala.

V dalším školním roce fungovala škola již zcela samostatně. První a druhá třída byly po jednom oddělení, třetí třída byla ve dvou a čtvrtá dokonce ve třech. Celkem do školy chodilo 259 dětí. V listopadu byla škola na deset dní uzavřena kvůli rozšíření záškrtu. Žákyně Anna Podlešáková této nemoci podlehla. Ze čtvrtých tříd školu opustilo

84 žáků, 2 dívky musely opakovat ročník, 2 chlapci udělat znovu zkoušky a dobrovolně si ročník zopakovali 4 žáci. Docházka byla nižší a činila 91 %.

V roce 1943/1944 školu navštěvovalo 201 žáků. Na dvě oddělení byla rozdělena pouze čtvrtá třída. V tomto školním roce záškrtu podlehlá žákyně Jiřina Sýkorová. Na konci června školu opustilo 51 žáků a 13 jich neprospělo. V září 1944 nastoupilo na hlavní školu celkem 175 žáků ve čtyřech třídách. Vánoční prázdniny byly tento školní rok opět prodlouženy a žáci tak dostávali jednou týdně domácí úkoly. Stejně jako obecná škola, i hlavní škola musela být v únoru 1945 poskytnuta uprchlíkům. Celkem se jich tu ubytovalo 112. Dne 4. dubna se konala porada o tom, kde by mohlo probíhat provizorní vyučování. Ve Čkyni se konala občasná výuka nejprve v hostinci U Černých, později, když uprchlíci opustili obecnou školu, střídavě v obecné škole.¹⁴⁶

7.3 Pravidelné školní akce a oslavy

K akcím, které se ve škole děly pravidelně, se budeme vyjadřovat jen velmi stručně, jelikož jsou vlastně úplně stejného typu jako ty, o kterých jsme hovořili v kapitole o obecné škole. Žáci hlavní újezdní školy ve Čkyni totiž slavili každé výročí vzniku Protektorátu Čechy a Morava, každoročně oslavovali narozeniny Adolfa Hitlera i Emila Háchy. Pravidelně navštěvoval školu okresní školní inspektor a také lékař, který konal lékařské prohlídky. Prováděl kontrolu celkového zdravotního stavu dětí, jejich chrupu a také je očkoval. Postupně se lékařské prohlídky omezily jen na děti narozené v letech 1928 – 1931.

Děti se musely zúčastňovat všelijakých sbírek. Kromě sběru kostí, papíru, textilu, gumy nebo železa musely děti sbírat také léčivé rostliny. Probíhala také sbírka pro Německý červený kříž. I v hlavní škole se konaly každý rok stravovací a ošacovací akce. Žáci školy byli v průběhu školního roku nasazováni jako pomocné síly při zemědělských pracích nejen na místním velkostatku. Většinou se to týkalo sběru brambor nebo pletí lnu a máku.¹⁴⁷

7.4 Mimořádné školní akce

Žáci školy měli možnost zúčastnit se několika málo zajímavých akcí. Dívky se například s učitelkou domácích nauk Moslerovou prošly do Volyně, kde si prohlédly výstavu národních krojů. Všichni žáci navštívili v dubnu 1942 divadelní představení

¹⁴⁶ Srov. SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1939 – 1945*, s. 3-73.

¹⁴⁷ Srov. SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1939 – 1945*, s. 8-77.

Princezna Pampeliška. Ve škole se také konala pro žáky a jejich rodiče přednáška o volbě povolání. V dubnu roku 1944 si žáci vyslechli přednášku cestovatele, který navštívil Itálii, Řecko nebo Arabskou poušť. Pro děti, které se v hodinách zeměpisu učily pouze o Protektorátu a o Říši, bylo toto odpoledne velmi zajímavé.

Mimořádné akce byly pořádány i pro učitele. Ti se zúčastnili zájezdu do Prahy ve dnech 22. a 23. dubna a také 2. a 3. května 1941, kdy navštívili výstavu „Deutsche Grösse“. Z nařízení okresního úřadu museli všichni učitelé vyslechnout ve Strakonících přednášku na téma *Základy nového evropského řádu*. Ředitel školy Stanislav Luhan musel v lednu 1944 absolvovat pětidenní kurz protiletectvé ochrany v Praze.

Zvláštní významnou chvílí bylo pro žáky i učitele zakoupení školního rozhlasu na začátku školního roku 1940, který byl rozvedený do sedmi učeben, sborovny i ředitelny. Podobná situace nastala v roce 1944 při zavedení filmu, diapozitivu a gramofonové desky do vyučování. I když žáci museli pololetně přispívat 4 koruny na zakoupení a údržbu těchto pomůcek, velice nadšeně tuto změnu přivítali.

Každá škola musela mít zhotovený plán protiletectvé ochrany žáků, nejinak tomu bylo ve Čkyni. Kopie tohoto dokumentu byly uloženy v ředitelně, ve sborovně a na chodbách v přízemí a v prvním patře. V listopadu 1943 bylo dokonce zahájeno kopání ochranného zákopu pro školní protiletectvou ochranu. Zákop byl vybudován v zadní části školního hřiště.

Stejně jako v obecné škole i zde probíhaly kurzy německého jazyka a všichni učitelé museli povinně konat z němčiny zkoušky. Německý jazyk museli ovládat i žáci. V roce 1943 bylo zavedeno opatření, které ukládalo všem, co obdrželi v pololetí z německého jazyka horší známku než 3, vykonat přísné přezkoušení, a pokud ani zde neuspěli, museli z hlavní školy odejít a nastoupit do obecné školy.

První zápis o mimoškolních aktivitách žáků pochází z roku 1943, kdy v květnu začalo ve Čkyni fungovat Kuratorium pro výchovu mládeže v Protektorátu Čechy a Morava. Mládež cvičila na hřišti místního fotbalového klubu. Hlavním vedoucím se stal Antonín Kukla, který absolvoval kurz Kuratoria v Protivíně. Podrobnější zápisy o dalších aktivitách bohužel v kronice nejsou.¹⁴⁸

---

¹⁴⁸ Srov. SOA Prachatic, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1939 – 1945*, s. 8-79.

7.5 Události s vlivem na školu

Měšťanskou školu ovlivňovaly úplně stejné události jako obecnou školu ve Čkyni. O okupaci Československa a následném odsunu obyvatel z Vimperka do Čkyně, o atentátu na Heydricha, obsazení školy uprchlíky a květnových dnech druhé světové války už hovořit nemusíme, jelikož jsme vše podstatné zmínili v kapitole o obecné škole. Můžeme ale hovořit o jiných faktorech, které měly na školu vliv.

Chod měšťanské školy ve Čkyni nejprve silně ovlivnil nedostačující prostor pro výuku. I když se již od roku 1939 vědělo, v jaké budově bude škola sídlit, její přestavba se vlivem špatného počasí a nedostatku dělníků posouvala. Budova továrny Bohumila Zámečnicka byla pro výuku využívána od 19. září 1940, i když zdaleka nebylo vše hotové a škola neprošla ani kolaudací. Ministerstvo školství a národní osvěty dalo škole 22000 korun na zakoupení nejnutnějšího vybavení, přispělo také nakladatelství Novina v Praze, které poskytlo 12 knih do školní knihovny, a Ústřední matice česká darovala 1500 korun obci na věčný náklad školy.

Měšťanská škola dostala nejprve název Neújezdní škola veřejná. Mohly do ní docházet jen místní děti a děti z osad přilehlých ke Čkyni. To se od 1. září 1941 změnilo a škola dostala nový název: Hlavní újezdní škola ve Čkyni. K tomu, aby byl správně zvolen okruh obcí, ze kterých budou moci děti do Čkyně docházet, byla předem stanovena komise. Jak už jsme psali výše, byly to obce Malenice a Zálezly a k nim přidružené osady. Po vzniku újezdní školy došlo ke zvolení újezdní školní rady.

Když školu opustily postupně všechny ročníky přenesené školy z Vimperka, fungovala již čkyňská hlavní újezdní škola samostatně.¹⁴⁹

8. Obecná a měšťanská škola ve Čkyni v letech 1945 – 1948

8.1. Učitelský sbor

Na obecné škole po skončení druhé světové války působil jako ředitel stále Otto Denk a dále zde vyučovali Věnceslava Hošková, Libuše Dolejší a Bohumila Denková, která však kvůli nemoci ve škole chyběla. V průběhu roku školu opustila Libuše Dolejší a vystřídala ji Božena Drobilová. V roce 1946/1947 se sbor nezměnil, vyučovali stále ředitel Denk a dále Hošková a Drobilová. Tento rok požádala Bohumila Denková ze

---

¹⁴⁹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1939 – 1945*, s. 3-77.

zdravotních důvodů po jedenáctileté službě ve Čkyni o odchod do důchodu. Stalo se tomu tak 1. května 1947.

V roce 1947/1948 také proběhly ve škole změny. Učitelka Hošková na vlastní žádost přestoupila do školy ve Lnářích. Do Čkyně byl tedy nově ustanoven Josef Kovanda. Ten působil na zdejší škole pouze jeden rok, poté na vlastní žádost přestoupil na školu do Nepodřív a místo něj nastoupila Anna Piklová. Římskokatolické náboženství vyučoval stále farář Tlachna.¹⁵⁰

Měšťanskou školu ve Čkyni navštěvovalo oproti škole obecné více než jednou tolik žáků, i počet učitelů tudíž musel být vyšší. Ředitelem byl i po válce Stanislav Luhan. Ve školním roce 1945/1946 na škole působili Jan Jiřík, Bohumil Veselý, Božena Novotná, Miloslav Černý, Eliška Dusilová a nové posily sboru Stanislav Kočka a Zdeněk Vanžura. Náboženství vyučoval farář Tlachna. V průběhu roku školu opustili učitelé Kočka, Vanžura, Dusilová a Veselý. Naopak nastoupili do Čkyně Bohuslav Daněk, František Beran a Božena Drobilová.

Následující školní rok opustil sbor jen Jan Jiřík. Novými členy sboru se stali Jan Vejšický, řídicí učitel ve výslužbě, který znovu požádal o nástup na pozici učitele, a Karel Rachač. Tento rok se vyučovalo kromě římskokatolického také českobratrské náboženství, které vedl Jan Políšek z Volyně. V říjnu do Čkyně nastoupila ještě Marie Hanzalová. Hanzalová opustila čkyňskou školu hned následující školní rok a Jan Vejšický v květnu 1948 definitivně odešel do penze, jinak se učitelský sbor nezměnil. Ani další školní rok neproběhly v měšťanské škole výrazné změny, jedinou novou členkou sboru se stala Božena Kubíčková.¹⁵¹

8.2. Žáci a výuka

Na obecnou školu chodilo od září roku 1945 celkem 99 žáků. Byli rozděleni do dvou tříd, celkem do pěti postupových ročníků. V tomto školním roce proběhly změny ve vyučovaných předmětech. Nově se vyučoval ruský jazyk, místo vlastivědy se vyučovala nauka o vlasti a také nauka o přírodě, místo občanské nauky přišla politická výchova a hodiny zpěvu nahradila hudební výchova. Od konce ledna do začátku března 1946 se vyučovalo polodenně kvůli nedostatku paliva. V tomto roce výrazně poklesl počet žáků v obecné škole, a to hlavně v důsledku stěhování obyvatel do pohraničí. Na konci roku školu navštěvovalo 74 dětí. Do měšťanské školy přestoupilo všech 19 dětí z pátého

¹⁵⁰ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 47-82.

¹⁵¹ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*, s. 5-59.

postupového ročníku. V dalších letech počet žáků na obecné škole nadále mírně klesal. V září 1946 nastoupilo 71 žáků, další rok 68 a v roce 1948/1949 navštěvovalo školu pouze 63 dětí.¹⁵²

V měšťanské škole ve Čkyni musely po skončení války proběhnout organizační změny. Žáci šestých, sedmých a osmých ročníků z obecných škol přestoupili na měšťanskou školu, to se týkalo celkem 185 žáků. Ve Vimperku došlo po válce k obnovení měšťanské školy, a tak děti ze spádových vesnic Vimperka, které dosud chodily do čkyňské školy, přestoupily zpět do školy vimperské. Celkem to bylo 58 žáků. Na počátku školního roku 1945/1946 nastoupilo na měšťanskou školu ve Čkyni celkem 307 žáků. V zimních měsících probíhalo vyučování střídavě stejně jako na obecné škole. V září roku 1946 se počet žáků výrazně snížil a nastoupilo jich pouze 213. Od 10. do 19. února 1947 se ve škole nevyučovalo, jelikož byl nedostatek uhlí. V dalším roce školu navštěvovalo 185 žáků, v roce 1948/1949 žáků 189.¹⁵³

8.3. Pravidelné školní akce a oslavy

Žáci a učitelé obecné i měšťanské školy připravovali pravidelné události a oslavy zcela stejného charakteru. Na obou školách se oslavovaly narozeniny osvoboditele T. G. Masaryka nebo prezidenta Edvarda Beneše. Na konci roku se připomínalo upálení mistra Jana Husa. Stejně tak se vždy 28. října konaly oslavy k výročí založení československého státu. Na počátku května probíhaly pečlivé přípravy oslav konce druhé světové války a 5. května se slavil Den vítězství. Významné dny probíhaly pokaždé podobně. K žákům promluvili jejich učitelé, následovaly recitace básní, zpěvy nebo hudba pouštěná na gramofonových deskách. Někdy děti sehrály divadelní představení. Slavnost byla zakončena státní hymnou a následovalo volno.

I po válce pokračovaly návštěvy okresního školního inspektora, kterým byl Vojtěch Řehoř, později ho vystřídal Alois Vlk. Konaly se také pravidelně stravovací a ošacovací akce pro chudé žáky. Do škol docházel lékař, zjišťoval zdravotní stav dětí a prováděl očkování. Již tradiční byl sběr starých hmot a odpadových surovin nebo léčivých bylin. Konaly se sbírky pro Československý červený kříž a proběhla také sbírka knih pro pohraničí, sbírka hraček pro řecké děti nebo sbírka s názvem „Pomozte Slovensku“.

---

¹⁵² Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 47-82.

¹⁵³ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*, s. 5-57.

Pravidelně se slavily také události, které přímo nesouvisely s Československou republikou. Například 4. července si ve školách připomínali prohlášení nezávislosti USA, 7. listopadu učitelé žákům vysvětlovali význam říjnové revoluce v SSSR a 22. února všichni oslavovali výročí založení Rudé armády, díky které byl český národ vysvobozen z německého zajetí.

Od prosince 1948 se učitelé museli povinně zúčastňovat ideologického školení zaměstnanců školství a osvěty, které probíhalo v Prachaticích. Školení se konalo každou středu od 8 do 17 hodin s hodinovou polední pauzou a na programu byly přednášky o marxismu-leninismu a o dialektickém materialismu. Toho roku se začaly slavit narozeniny J. V. Stalina a výročí úmrtí V. I. Lenina. Slavnosti se od té doby zakončovaly státní hymnou a sovětskou hymnou.¹⁵⁴

8.4. Mimořádné školní akce

Měšťanská i obecná škola ve Čkyni si připomínaly slavné osobnosti, které měly ve sledovaném časovém období významné jubileum. V říjnu 1945 se konala oslava stého výročí narození slavného básníka Josefa Václava Sládka. Stejně výročí by oslavil v únoru následujícího roku Svatopluk Čech, i o jeho životě a díle učitelé žákům přednášeli. Oslavy se konaly také při narozeninách prvního ministra školství a osvěty Zdeňka Nejedlého. V roce 1947 si žáci škol připomněli v rámci akce „Štefánikův týden československého bratrství“ význam osobnosti Štefánika a vyslechli si z rozhlasů projev ředitele o nutnosti semknutí Čechů a Slováků. V dubnu 1948 se ve školách konala slavnostní událost, jelikož tomu bylo právě šest set let od založení Univerzity Karlovy v Praze.

Pro děti se po válce pořádaly častěji výlety a jiné kulturní akce. Nejčastěji se z kronik dozvídáme o promítání filmů. Děti v budově místního hostince zhlédly například Preludium války, 1. máj v Moskvě, Osvobozené Československo nebo film Nezapomenutelný rok. Během školního roku se konal většinou alespoň jeden školní výlet. Děti se tak podívaly například do Českých Budějovic, kde si prohlédly město a továrnu na tužky. Jiný rok žáci v rámci jednodenního výletu navštívili město Písek, obec Červenou nad Vltavou a také Podolský most. Významným činitelem ve školních i mimoškolních aktivitách dětí byla organizace Československý červený kříž, která na školách připravovala akce jako „Týden dětské radosti“ nebo „Mládež sobě a republice“.

---

¹⁵⁴ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 47-89.

Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*, s. 5-61.

V rámci těchto událostí děti pořádaly různé sbírky a besídky, kterých se zúčastňovala celá obec, dále organizovaly týdny čistoty, týdny spořivosti nebo „Vánoční strom republiky“.

Školy pořádaly pro žáky v rámci preventivních programů různé přednášky a akce. V kronice měšťanské školy se dočítáme například o akci s názvem „Týden lesů“, v rámci kterého ředitel promlouval k dětem školním rozhlasem a připomínal jim nejen národohospodářský význam lesů, ale také význam lesů pro lidské zdraví. Děti se povinně zúčastňovaly zalesňovacích prací v okolí Čkyně. Ve školní zahradě se děti aktivně zapojily také do sázení ovocných stromů a vyslechly si přednášku o ovoci jako o důležité složce jídelníčku. Jinou akcí byl „Týden boje proti alkoholismu“, kdy se žáci zúčastnili přednášky o škodlivosti pití alkoholických nápojů.

V kronikách obou čkyňských škol je zápis z 21. března 1948, kdy se žáci spolu s dalšími občany obce zúčastnili akce „Národní směna vítězství“. Děti byly rozděleny na skupiny a každá skupina uklízela a upravovala jiný veřejný prostor. V rámci tohoto dne se uklidila školní budova, školní zahrada, náměstí nebo letní cvičiště. Jedna skupina prováděla také sběr odpadků.¹⁵⁵

8.5. Události s vlivem na školu

Po konci druhé světové války se vyučovalo podle přechodných školních osnov. Prvních několik let po válce se změny ve výuce týkaly jen drobností například v délce jedné vyučovací hodiny, která nově trvala 45 minut. Až v roce 1948 vstoupil v platnost nový školský zákon a nové osnovy. 22. dubna se dokonce u příležitosti vzniku Zákona o jednotné škole konala v obecné škole slavnost. Od 1. září 1948 se staly školy prvního, druhého a třetího stupně jednotnými. Obecná škola, kde děti navštěvovaly pět ročníků, se od té doby nazývala národní a měšťanská škola se čtyřmi ročníky byla školou střední. Školy třetího stupně pak byly odborného zaměření nebo gymnázia. V kronice obecné školy je zápis o smyslu a cílech škol: „Školy jsou politické. Jejich úkolem je pečovat o všestranný rozumový, citový, mravní a tělesný rozvoj žactva. Pěstují smysl pro společenství v rodině, národu, Slovanstvu a lidstvu. Vzdělávají národně a politicky uvědomělé občany lidově demokratického státu, statečné obránce vlasti a oddané zastávce pracujícího lidu a socialismu.“¹⁵⁶

¹⁵⁵ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 47-89.

Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*, s. 15-59.

¹⁵⁶ SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 81.

Dalšími událostmi, které nějakým způsobem měly vliv na školní výuku, byly vznik nové vlády, nové ústavy nebo volby do Národního shromáždění, které se konaly v budově obecné školy. Především ale žáci a učitelé škol prožívali volbu prezidenta republiky. Hned po válce proběhla volba a podle očekávání byl zvolen Edvard Beneš. V květnu 1948 ale na svou funkci abdikoval a jeho nástupcem se stal dosavadní generální tajemník KSČ Klement Gottwald. Do funkce byl zvolen 14. června 1948.

3. září 1948 byl vyhlášen v celé republice státní smutek, jelikož Edvard Beneš zemřel. Z kroniky víme, že jeho odchod občany velice zasáhl. Konaly se přednášky nejen ve škole, ale i v místním hostinci, kde lidé debatovali. Při této příležitosti také k občanům promlouvali ředitelé místních škol a seznamovali je s novým školským zákonem. S několika věcmi lidé nesouhlasili, vyslovili se například pro to, aby byl ponechán feriální den. Všechny výlohy až do prezidentova pohřbu byly vyzdobeny jeho portréty.¹⁵⁷

---

¹⁵⁷ Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika školní) 1937 – 1953*, s. 51-81.
Srov. SOA Prachatice, *Pamětní kniha (kronika měšťanské školy) 1945 – 1956*, s. 10-59.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem sledovala vývoj školství v obci Čkyně v letech 1880 až 1948. Záměrem práce bylo ukázat, do jaké míry se různé historické a politické události, které se ve sledovaném období odehrály, promítaly do dějin místního školství.

Mým nejdůležitějším zdrojem se staly školní kroniky, s kterými jsem však musela pracovat poměrně opatrně, jelikož jsem často narážela na subjektivní popisy a názory jejich pisatele. Obecně o kronikách platí, že byly psány v souladu s panujícím politickým režimem, a proto je třeba přistupovat k nim kriticky. Přesto si myslím, že kroniky jsou cenným zdrojem, neboť zprostředkovávají obraz aktuální situace z pohledu jejího současníka. Pro závěrečné shrnutí získaných informací o čkyňském školství využiji několik kvalifikačních prací na podobné téma a pokusím se porovnat místní menší školu se školami ve větších městech.

V kapitole z předválečného období se dozvíme, že čkyňskou obecnou školu na konci 19. století navštěvovalo více než 250 žáků a vyučovali zde 3 učitelé. V této době byla zahájena stavba nové školní budovy, při které se počítalo s rozšiřováním tříd. Na přelomu 19. a 20. století se již vyučovalo ve čtyřech třídách. O rozvoji místního školství svědčí i fakt, že roku 1901 byla ve Čkyni otevřena pokračovací průmyslová škola, která zde fungovala 30 let. V jiných závěrečných pracích se kupodivu hovoří o podobných věcech a nenašla jsem v tomto časovém období žádnou výraznější odlišnost. I na větších školách se slavily jmeniny a narozeniny císaře Františka Josefa I., výročí jeho vlády nebo se v kronikách psalo o návštěvách školních inspektorů. Veškeré školství v zemi spojoval kladný vztah k náboženství. Všechny významné události se zahajovaly i ukončovaly mší svatou a výuka náboženství byla součástí školství. Že tomu tak bylo i v jiných školách se dočteme například v bakalářské práci věnující se Hluboké nad Vltavou: „*Ve všech třídách dívčí obecné školy se vyučovalo římskokatolické náboženství. Později začala probíhat výuka náboženství českobratrského evangelického, československého a židovského. Školní kronika uvádí, že se žákyně během školního roku účastnily mší a církevních pobožností. Po celý školní rok dívky chodily každou neděli a ve svátek na mše.*“¹⁵⁸

---

¹⁵⁸ Krásová, K.: *Dějiny vzdělávání v Hluboké nad Vltavou v letech 1897 – 1945 ve světle kronik*. České Budějovice, 2014, s. 31, Bakalářská práce, Jihočeská univerzita, Fakulta teologická, Katedra teologických věd. Vedoucí práce R. Svoboda.

Během první světové války došlo ve Čkyni ke stagnaci rozvoje školství, dokonce můžeme hovořit o úpadku. Počet žáků i učitelů sice zůstával stejný, ovšem kvalita a rozsah výuky se nedaly srovnat se stavem, který panoval před válkou. Vyučování probíhalo polodenně, školních pomůcek bylo málo a docházka žáků klesala. Výuku ovlivnil také odchod tří místních učitelů do boje, z nichž se všichni postupně vrátili zpět. V roce 1919 proběhlo první jednání o otevření měšťanské školy, které se místní dočkali až o několik let později. Zde považuji za zajímavé zmínit informaci, kterou jsem se dočetla v diplomové práci věnující se školství v Dačicích: „*V březnu 1919 následovala další změna na školách, kdy ministerský výnos požadoval, aby škola byla přístupná všem, kteří si chtějí rozšířit své vědomosti. Žáci využívali školu ve dne a večer ji využívali dospělí, kteří užívali všech pomůcek a zařízení.*“¹⁵⁹ O výuce dospělých nebo jakékoli jiné možnosti využít školní prostředí jinak než k vzdělávání dětí, se ve Čkyni neuvažovalo.

V kapitole, která se věnuje meziválečnému období, můžeme vidět jednu výraznou změnu oproti předešlým rokům. Zatímco během války počet dětí stoupal, ale jejich docházka klesala, po válce se stav obrátil. Počty žáků začaly klesat, naopak jejich školní docházka se zlepšovala. Stále však zůstával nedostatek školních pomůcek a paliva na topení. Naprosto stejný stav panoval i na jiných školách. Výuku všude ovlivňoval nedostatek potravin a topiva, v obcích se pořádaly surovinové i peněžní sbírky a všude byl také kladen důraz na zdravotní stav žáků, který byl po válce kritický. Když v roce 1929 vypukla celosvětová hospodářská krize, ve čkyňských kronikách se o tom vůbec nedočítáme. Můžeme z toho usoudit, že místní obyvatelé krize nijak zásadně neovlivnila. Jinak tomu bylo ale ve větších městech, kde hospodářský úpadek a problémy s nezaměstnaností ovlivnily i fungování škol a docházku dětí.

V roce 1938 se do Čkyně přestěhovala měšťanská škola z Vimperka a od té doby zde fungovaly dvě školy. Než se postavila vlastní budova pro měšťanskou školu, vyučování probíhalo pro žáky obecné školy dopoledne a pro žáky měšťanské odpoledne. V září 1939 byl povolen první ročník Neújezdní veřejné měšťanské školy ve Čkyni. Novou školní budovu zkoulaudovali v roce 1941 a téhož roku se její název

---

¹⁵⁹ Habrová, V.: *Obecná škola v Dačicích v letech 1890 – 1953*. České Budějovice, 2015, s. 64, Diplomová práce, Jihočeská univerzita, Fakulta teologická, Katedra teologických věd. Vedoucí práce R. Svoboda.

změnil na Újezdni měšťanskou školu, tudíž se zvýšil i počet žáků. Školní výuku ovlivnil konec války, kdy musely být, tak jako tomu bylo v mnoha školách v zemi, všechny budovy vyklizeny pro uprchlíky. Vyučování proto několik měsíců neprobíhalo a standardně začalo až v září 1945.

Z každého období, které jsem v práci popsala, je jasně patrné, že se politická situace jednoznačně odráží ve školství. Všechny „hlavy“ státu si plně uvědomovaly, že působením na mladou generaci dětí je možné ovlivnit jejich smýšlení a následně fungování celé země. Ani čkyňská škola se těmto vlivům nevyhnula a ze zápisů můžeme usoudit, že se také podřizovala jednotlivým politickým útvarům tak, jak bylo potřeba. Ovšem na druhou stranu, kdyby tehdejší vedení kronik nebylo tolik poplatné své době, jen těžko bychom dnes hledaly zdroj informací, který by nám poskytl takto ucelený pohled na veškeré náležitosti a povinnosti učitelů i žáků na školách.

Po nastudování několika kvalifikačních prací, které se zabývaly vývojem školství v jiných obcích a městech u nás, jsem dospěla k závěru, že tento stav panující na místní škole byl zcela běžným i jinde a čkyňská škola nijak nevybočovala z řady.

Seznam použitých zdrojů

Prameny

SOkA Prachatice, Archiv obce Čkyně 1823 – 1945 (1949), I. *Pamětní kniha obce Čkyně (obecní kronika) 1918 – 1939*, inv. č. 1.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=80>>.

SOkA Prachatice, fond Základní devítiletá škola Čkyně 1860 – 1983, *Pamětní kniha 1880 – 1917 (kronika školní)*, inv. č. 1, sign. I B 1.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=306284>>.

SOkA Prachatice, fond Základní devítiletá škola Čkyně 1860 – 1983, *Pamětní kniha 1917 – 1937 (kronika školní)*, inv. č. 2, sign. I B 2.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=306285>>.

SOkA Prachatice, fond Základní devítiletá škola Čkyně 1860 – 1983, *Pamětní kniha 1937 – 1953 (kronika školní)*, inv. č. 4, sign. I B 4.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=306287>>.

SOkA Prachatice, fond Základní devítiletá škola Čkyně 1860 – 1983, *Pamětní kniha 1939 – 1945 (kronika školní)*, inv. č. 3, sign. I B 3.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=306286>>.

SOkA Prachatice, fond Základní devítiletá škola Čkyně 1860 – 1983, *Pamětní kniha 1940 – 1945 (kronika školní)*, inv. č. 5, sign. I B 5.

Dostupné na WWW: <<https://digi.ceskearchivy.cz/DA?menu=3&id=306288>>.

Kronika Měšťanské školy ve Čkyni (1945 – 1956) – uložena v archivu ZŠ a MŠ Čkyně.

Literatura

FRAIS, J. *Reformy Marie Terezie a Josefa II.* Třebíč: Akcent, 2005.

HABROVÁ, Vendula. *Obecná škola v Dačicích v letech 1890 – 1953.* České Budějovice, 2015. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Fakulta teologická, Katedra teologických věd. Vedoucí diplomové práce Rudolf Svoboda.

KÁRNÍK, Z. *České země v éře první republiky (1918 – 1938), díl I. Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918 – 1929).* Praha 2003.

KRÁSOVÁ, Kateřina. *Dějiny vzdělávání v Hluboké nad Vltavou v letech 1897 – 1945 ve světle kronik.* České Budějovice, 2014. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita, Fakulta teologická, Katedra teologických věd. Vedoucí bakalářské práce Rudolf Svoboda.

MARTAN, P. *Paměť Čkyňska: Krajem pod Šumavou v dobách dvou totalitních režimů 1938 – 1968.* Čkyně 2013.

MAŠEK, J. *Paměti o školách a učitelích na Prachaticku.* Vimperk 1969.

STARÝ, V., PODLEŠÁK, J., ZLOCH, J. *Čkyně 1537 – 1987, Sborník k 450. výročí povýšení obce na městečko.* Vimperk 1987.

Internetové zdroje

Obec Čkyně [online]. Dostupné na WWW::<<http://www.ckyne.cz/obec/obec-ckyne/>>.

Abstrakt

ŠIŠLÁKOVÁ, M. *Historie školství ve Čkyni v letech 1880 – 1948*. České Budějovice 2017. Diplomová práce. Jihočeská univerzita, Teologická fakulta, Katedra teologických věd. Vedoucí diplomové práce doc. ThDr. Rudolf Svoboda ThD.

Klíčová slova: výuka, žáci, učitelé, historie Čkyně, obecná škola, mimořádné události, pravidelné události, 1880 – 1948.

Práce se zabývá popisem života žáků na Obecné škole ve Čkyni v letech 1880 – 1948. V úvodu je nastíněna historie obce, následuje část o historii školství v obci a poté se jednotlivé kapitoly zabývají konkrétním časovým obdobím na školách. Kapitoly pojednávají o učitelích, žácích a jejich výuce, o výročích a oslavách, které se pravidelně nebo mimořádně ve škole pořádaly. Práce také zmiňuje politické a jiné významné události, které se v daných letech odehrály, a jak tyto události ovlivnily školní výuku. Nejdůležitějším pramenem pro zpracování této práce byly obecní kroniky a kroniky školy.

Abstract

History of education in Čkyně in the years 1880 – 1948

Key words: teaching, schooling, pupils, teachers, history of Čkyně, primary school, extraordinary events, regular events, 1880 – 1948.

The thesis describes the life of pupils at primary school in Čkyně during 1880 – 1948. The introduction outlines the history of the village, followed by a section on the history of education in the village. The following chapters deal with specific time periods in school life, focused on teachers, pupils and lessons, and on school anniversaries or celebrations that the school organized regularly or exceptionally. This thesis also mentions political and other significant events that took place in those years, and how these events influenced schooling. The most important sources for this work were local and school chronicles.